

Libraria me. ap. D. Neimiro

SUVENIRE

DE

CALATORIA

BASSARABIA MERIDIONALA

de

G. SION.

BUCURESTI.

Imprimeria Natională a lui Iosif Romanov et Comp.

1857.

BASARABIARHEOLOGICA.
BLOGSPOT.COM

Handwritten signature and decorative flourishes at the top of the page.

SUAVENIRE

DE

CALATONIA

IN

BASSARABIA MERIDIONALE

DE

DE 3100

BUCURESTI

Handwritten text at the bottom, possibly a date or location, partially obscured by a diagonal crease.

1857

XXI	Înșirite mângârite.	68
XXII	Descrierea Bolgradului	70
XXIII	Grădina și lacul.	72
XXIV	Scoale și privilegii Bulgare.	76
XXV	Deprinderi și datini bulgare.	79
XXVI	Explicări și cugctări	83
XXVII	Calea și sosirea la Ismail.	87
XXVIII	Ismailul orașiu.	91
XXIX	Urmare.	96
XXX	Cetatea Ismailului; istoria sa.	99
XAXI	Starea actuală a Cetății.	104
XXXII	Capitolul final.	108

I.

Gustul calatoriei.

Dintre plăcerile cele dulci care le găsește călătorii, amorul mi călătoria sunt cele întâi: cea întâi gâdile inima, cea laltă gâdile sufletul. Când omul găsește numai pe una, este pe jumătate fericit; când poate să le găsească pe amândouă totodată, rămâne călătorul săvârșirea până la moarte: ori când poate zice „am fost fericit o dată.“

Amorul este o plăcere, pe care omul o dorește până la oarecare vârstă; călătoria asemenea. Vine un timp când simțurile agită mai stăpânite, inima mai pacifick; atunci omul călătorește la o altă fericire, la o altă lume mai frumoasă, afară decât călătoria sa nu sunt triste mi-nosomorâte.

Lăsând plăcerea amorilor de o parte, voiș
 să zikă că plăcerea călătoriei este beția mea.
 Dacă mi-ar fi căzută în mână averea răposatului
 Konaki, kredă că mai căsând aș fi keltăit'o fă-
 cănd călătorii de cătă nolitikă. Dacă aș avea
 arinele și tinerețele cele înnoitoare ale vâltărilor,
 viața mea ar fi numai ună șiură de călătorii ne-
 întrerămte. Dar fiindă că îndemănrile acesse imi
 linseskă, fakă ceea ce face o pasere ce stă în
 cămkă, să în kolivie, cămă zikă fragii Mănteni.
 Findă că nă mă notă dăce prin țeri denărtate, mă
 nortă din căndă în căndă, ne iči ne kolea, prin
 țeara mea, și fakă cătă se poate mai dese aler-
 gătări ka să-mi stămpără beția ce mă stăpănește.

Rare ori skrîș impresiunile mele. Aceasta,
 dacă nă vine din lene, kredă că vine din egoismă:
 unele impresiuni sântă atâtă de dăci, în cătă voiș
 să le găsă numai eș și să nă fakă nămări narte
 din plăcerea mea. Căndă însă lenea mă lasă, căndă
 generositatea mă lovește, atunci iaș kondeișă și
 mă pănă la lăkră.

II.

Urmare.

Nu de multă amă făcătă o kълtorіѣ la Ismail. Ce mai lăkră! Aă fostă atѣgia algiі ne akolo, mi n'aă grăsită nimikă demnă de skrisă saă de snăssă, m'auoi tă ce ai să ne snăi, sărxle poete?

N'auі аззітă, fragiloră, kъ xniі aă skrisă kълtorіile loră înnrejărlă grădiniloră loră, algiі kълtorіile înnrejărlă odăigei loră, algiі kълtorіi kare nă le-aă făcătă ničі o dată. Kъ toate ačestea aă skrisă mi lămea i-a ăitită. De ce dară eă n'auі skrie kълtoria nінă la Ismail, ne kare, să mă kredegi, amă făcăt'о, mi nă e mai năuіnă lăngă de kълă ka 17 poste, nămărate de la lăuі în josă.

Amă văzătă, kredegi-mă, lăkrări kare merită să le یتgi, mi amă simgiătă înnresianі kare me-

ritъ съ le sorbiği mi dănnecavoastъ. Kredeği-mъ kъ veği fi mai mǎlğymıđı de skrierea aueasta de kъtǎ de gǎstarea xunǎi 4eaiǎ saǎ a xnei mokolate, bǎxtǎrǐ foarte de urisostǎ nentǎr viața omǎlǎi, ne kare însǎ adesea le dorente 4erǐlǎ gǎrei, dǎnt de- prinderea 4e mǐ-aǎ fǎkǎtǎ, fǎrǎ a-mǐ da sokotealǎ nentǎr 4e.

Fakș komuņrųċĭnea aċeasta nentų ka sų rų-
dikų ĩnsenųtatelele skrierĭ mele, mĭ voĭų sų vų
spųų kų mųlųmĭrelele bųxtųrĭlorų, de kare v'amų
vorbitų; nere ĩndatų ċe lenųdagų vasųlų de la bųze,
ĭar ĩmresĭĭnĭle mele vų notų rųmųnelele ĩn mĭnte
ċelų nųġĭnų kųtevelele zile, dakelele nų kųtevelele lųnĭ.

Askəlyı darʔ:

III.

Plecarea.

Anul mintirii 1857, ne kare, pentru împre-
jurarile politice, multă timp îlă voră pinea minte
Romîni, aă fostă ună ană din cei mai frumosi, fi-
rente vorbindă. Ploi la timpă, kăldări stăpnurate,
grăne frumoase, fînege bogate, teate promită im-
bilungarea dorită lăkrătorilor de pămîntă mi spe-
kulanșilor kari esnloatează sădoarea loră.

Lăna lăi lăni e mai frumoasă de kătă lăna lăi
Maiă! Dar cine găstă plăcerile sale? Nămai na-
serile cheră! kăci poezii mi oamenii kăgetărei xită
natăra în anulă ačestă, mi ideile kălese în algi ană
mi alte timpări le koncentrează în lăkrăle regene-
rărei patriei. Într'adevără, niči poetăle nă poate să
fie kosmonolită; natăra, kămpii, dealările, văile, rîș-

rile. p̃serile, fie or̃i k̃t̃̃ de inspir̃toare ãĩrea, ñk̃ir̃i ñ-̃ s̃nt̃̃ pl̃k̃̃te ka în patria sa. A avea o patrie mare mi fericit̃ pe kare s̃ o admire, ̃ñ̃ popor̃̃ generos̃̃ mi liber̃̃ karele s̃ ask̃̃te profeciile sale mi s̃ k̃̃nte k̃̃ntechele sale, este vis̃l̃̃ chel̃̃ mai d̃̃lce a k̃̃r̃̃ia realizare poet̃l̃̃ o ̃rm̃̃remte. O, s̃flete al̃̃ mẽ̃! ñ o s̃ te imbecĩt̃ o dat̃̃ de asemenea fericit̃e?

„Aide, poete, s̃ facem̃ o mik̃ k̃l̃̃torie, im̃i zise amik̃l̃̃ M. K.“

N'aṽ̃ nevoe s̃-m̃i mai repete vorba, mi a doxa zi eram̃̃ în tr̃̃s̃̃r̃̃.

— Ñ-̃ũi l̃̃am̃̃i o p̃̃mk̃̃?

— A! ha!

— Este ṽ̃nat̃̃ m̃̃lt̃̃ la Pr̃̃t̃̃.

— M̃̃ m̃̃l̃̃̃mesk̃̃ a-l̃̃ pr̃̃vi: p̃̃serile ak̃̃ma skot̃̃ p̃̃i.

Trek̃̃r̃̃m̃̃ deal̃̃l̃̃ Renedei, karele în adenṽ̃r̃̃ de k̃̃nd̃̃ s'a f̃̃k̃̃t̃̃ mosea, ñ este prea repede, dar dest̃̃l̃̃ de l̃̃ng̃̃. — ñ îns̃̃ at̃̃ta de monotoñ̃ pentr̃̃ livedele mi viile kare adorneaz̃̃ toate koastele sale.

Trek̃̃r̃̃m̃̃ mai m̃̃lte deal̃̃r̃̃i, pl̃k̃̃te pentr̃̃ noi, dar s̃̃p̃̃r̃̃toare pentr̃̃ kaĩ̃ ce ne ̃r̃̃kã̃. Stam̃̃ pe ĩ̃i pe kolea, k̃̃nd̃̃ k̃̃leg̃̃nd̃̃ fragi pr̃̃in p̃̃d̃̃r̃̃ile ce treceam̃̃, k̃̃nd̃̃ rekorind̃̃ne la f̃̃nt̃̃nile de l̃̃ng̃̃ dr̃̃m̃̃r̃̃ile pe kare ̃m̃blam̃̃, k̃̃nd̃̃ g̃̃st̃̃nd̃̃ chirẽ̃e mi vĩ̃ine de pr̃̃in livedele satelor̃̃, k̃̃nd̃̃

admirândă fetițele ce întâlneam în treacăt. În fine după o alergătură de șese ore ajunserăm la mormia R...., unde amikălă meă, de mi kolo- nelă mi Vornikă mare, este răzășă între algi mai miči kompronrietari din xotarălă acela.

IV.

Viati'a la tiéra.

Nu amă să vorbesc de mănăstirile ospitalității, kuchi la R... eram jănităte doamnă în casa amikălei mele. Mă bucuram că el de săvenirile de copilărie ce-î înșală locurile acesce. Cândă îmi arăta livada ne vîde-lă pîrta mîncă (doika) în brațe mi dealurile ne kare se jăka că bătăii din sală, mi-adăreamă mi eă aminte de copilăria mea că vîde că netreacă ceî întăi ană ai vieții mele totă la țeară. Prin țarmare casa bătănească că koperemîntăle pîgăreată mi că streșinele late, că cherdakăle în fața asură vîi pitorești, că obloanele ne din afară rîdikate în săsă; — biserică de arhitektură simplă sitată în apropierea casei; — kărtea kourinzătoare de pîseri mi vite

domestice, satulă kă kasele ȳele nereglate împre-
jurulă kăroa seara și dimineața respiră viața ko-
munală, toate nentru mine erau niste tablouri ȳe-mi
deshentaș savenirile ȳele mai dăioase. Cândă kă-
te o dată rămăneamă singură akasă, aflamă o plă-
cere nespusă a mă retrage la umbră vre ună năkă
bătrână din livadă, akolo, singură kă ilusiunile
mele, resfiramă anii ȳe aș trecută, zilelele ȳe saș
skărsă, orele ȳe saș strekărată din viața mea, —
mi, cândă tristă, cândă veselă, mă dedamă im-
presioniilor ȳeloră mai strani și mai fantastice.

La R... avăreamă a ne ouri kăteva zile, fiindă
kă amikulă meș avea a împăka oare kare ȳerte
răzămēti de la xotarele momiei, în kare lăkrare
adese mă treziamă mi eș în mijlocă mi trebuia
kăte o dată să zikă ună ba saș da fără să uită
nentru ȳe; atăta de multă nă se potrivea plekările
fantasiei mele kă ȳele ȳe așziamă! Din cândă în
cândă mă anăkamă de făkăstă politikă kă răzămoi
mei, dar tokmai cândă eramă mai înfokată în vor-
bele despre patriă și patriotismă, vedeamă kă
bieții oamenii nă mă înȳelegea. Poporulă nostră
trebuia să se înȳimeze odată prin kăltără, nentru
ka să se denrindă și să înȳeleagă viața politikă.

V.

Movila Rabiei.

Movila amikxlxi meş se întindea nînz în Prxtă ba înkă trecea şî dinkolo, hotărînduse kă movia satxlxi rzyşeskă Lexmenii, kare în timpii de pe xrmă, s'a făkxtă renşmită nentru demărkarea noş-lăi xotară prin Basarabia. În a dreapta Prxtăxlăi, în faţa Lexmeniloră, pe întinderea şesăxlăi, se vede o movilă mare, foarte kşrioasă la fîntăra ei. Generaţiunile nă aă păstrată tradiţiunea despre originea adevărată a acestei movile. Ea se keamă movila Răbăiei. Dakă este să kredemă basneloră populare, se zice kă aice ar fi mormăntăxlă şnei eroine moartă în bătălie pe kămpăxlă acela; dar basna nă ne şăne makar dakă eroina a ceea a fostă o romănză săă vre o barbară; şî fiindă kă istoria skrişă nă-mi adăkă aminte să fi şăindă ceva despre aceasta, anoi nă nătemă îmbina basna kă adevărlă.

Amiklă meş, karele a skrisă mi s'a okopată mătă kă istoria patriei, mî-a spăşă kă, dăpă sokoteala sa, ačeastă movilă trebăe să fî făkătă de Avari.

Asemenea ipotesă poate să fie mi cea mai probabilă. Forma movilei arată kă ea este ună lăkră strategikă. Ea este înkonjărată kă ună vală mare, kară se vede kă avea doă intrări ăe se kănoskă foarte bine. Mai sîntă deosebite valări mai mici, kară se pară a fi fostă înadinsă nentă kă să doseaskă arkamii la ăea de ne şrmă nevoie kăndă, din afară, intrările ar fi sforgate de kătră înureştori. Lăntărlă valărlă ăe înkănjătră movila, kăurîndă ună şuaşă în kară s'ar nătea dosi kă 15—20 mi oameni. O mikă kătrăşă săcită ne kăasta movilei din mijlokă, dăăe ne vîrfărlă ei. De-ăsura lokărlă este lată mi netedă, mi ară nătea şă kă o şătă de oameni. În mijlokă este o gără (bortă) kătră s'ar nătea askănde ună omă. Amiklă meş îmi spăse kă akolo şă askănsă Petră ăelă mare kăndă se bătea kă Tărcii. Răşii ştrim-toraşii, profitătră de tăriile Avariloră; dar fiîndă kă înlăşntă nă se nătrătră grămădi kă toşii, se întăriseră desăre răşărită în Prăteşă, avîndă la şpinare lokări neanroniete, iar în faşă movila Răbiei.

VI.

Movila si poesi'a.

De m'awi sxi pe Piramidele de la Eginetă
vre o dată, nă kredă kă m'awi sokoti mai măn-
dră wi mai mare pe pământă de kămă m'amă so-
kolită pe movila Răbzei. De awi fi lăată kă asaltă
în răsboiă movila ačeastă, kăutigăndă vre o lăptă
glorioasă, nă awi fi simjită mai mare mălăumire
de kîță amă simjită kăndă m'amă vlezătă pe kre-
wtetălē ei.

Eaťă aicî nimate versuri țe fără de voie amă
adresată ačeste movile:

Pe a Prătlăi întinsă mi desfătătoare vale

Čine trece wi nă vede o movilă țe-î stă 'n kale?

Cine nu se minunează de marea ei furtă,
 Să nu kăgetă la timpii kari ueste ea trekă?
 Nu! Românișă ne srb dînsa saur, ară mi kosește,
 Mi ne ea kă neșsare să desnregă o priiveste!
 De lovirele xrsitei avîndă mintea obosită,
 De nefericiri mi natimă avîndă inim' amoruită,
 Kalkă tristă mi fără sșfletă monșmintele țe-arată
 Sîngeroasa-î istorie mi mărire d'altă dată!
 Înstă pînă țe Românișă va emi din amoruire,
 Pînă țe va iuti kă înkă are drentări la mărire,
 Nu notă oare să daș sșfletă la movila astă mătă
 Mi s'o fakă ka să ne sușe istoria sa trekă?
 De e drentă, urekșmă se zice, kă Avariî o fără,
 Kîndă ne-aicea ka torente kă-a loră fărîe trekă,
 Oare 'n lănta loră atșncea kșmă s'a sgădșită pșmîntășă?
 Kște mi de acenti barbari mi-aș aflată aicî mormîntășă?
 Anșra cineva oare aste lokări fericite?
 Era vre kșă zeș protektoră ne-ale Dayiei xrsite?
 Dar nu, nu! Movila tace mi Românișă nișă nu iutie,
 Mi nișă vrea ka să kșnoaskă amărîta-î istorie!

He kîndă armele Moldovei resșnaș o dată 'n lăme,
 Kîndă eroiî României în Eșrona aveăș nșme,
 Kîndă de pșvșliri pșgîne era țeara sșxșismată,
 Nu-î uestea tă a ne sșșne, o Movilă întristată!
 Țe fărăăș stremoușî nostri mi kșmă se serveăș de tine?
 Kșș așele timnări toate le pș minte tă prea bine.
 Nu departe e Bșgeakșă, mi xrdia tștșreaskă

Pe aiचे िमी da pentxl॑ k॒x o॒știrea rom॑neask॒;
 Pe at॒xny॑ ॒știea॑ Rom॒nii a fi brav॑i pentr' a lor॑ ॒șearb:
 K॒x k॒șragi॑ ॒ș mergea॑ la l॒șpt॑, ॒și n॒x o l॑sa॒ șb pea॒rb
 F॒rb de a lor॑ brav॒rb, ast॑zī n'am॒ ăvea noī n॒șme,
 N'ar॑ fi ॒șearb rom॑neask॒ ॒ntre alte ॒șeri dir l॒șme.

Dar d॒șp॑ a॒șele tim॒puri de m॑riri vitejeask॒
 Vai! venit'a॒ ă triste tim॒puri peste ॒șeara rom॑neask॒.
 T॒x le ॒știi, Movil॑b trist॒! toate tim॒purile a॒șele,
 K॒bci via॒a ta k॒x-a noaștr॑ a v॒zbt॑ tot॒ ă zile grele.
 Treb॒xi șb-șii ad॒xci a minte de faimoasa b॒t॒lie
 ॒șe-a॒ ăvbt॑ R॒șmii k॒x T॒șrcii pe ॒ntinsa ta k॒mpie.
 Poate vine k॒te-o dat॑b ॒șmbra l॒xi Petr॑b ॒șel॒ Mare
 ॒șmprejb॒r-șii ka șb pling॑b a oștirei l॒xi sf॑rmare.
 L'aī v॒zbt॑ ask॒șns॑ pe vīrf॒-șii k॒șm॑ k॒ta șb afe kale
 Ka șb poa॑b șb-șii strekoare r॒m॒șii oastei sale;
 Aī v॒zbt॑ pe Katerina ka o zee inspirat॒
 K॒șm॑ ॒șmbra k॒x koif॑b 'n mīn॒b prin oștirea desperat॒,—
 Dep॒șnīnd॑ ăle ei sk॒le ॒și ॒șerīnd॑ la fie-kare
 Șb dep॒șnb ka ॒și d॑nsa av॒șia ॒șe o are.
 ॒șee ॒șe n'a p॑stbt॒ arma, baniī a॒ ăstbt॑ a fa॒șe:
 Mexmet॑b Baltagi Vizirxl॑ ॒știi k॒șm॑ s'a plekat॑ la pa॒șe.

Ax! at॒xny ॒și Rom॒nii pe-ăl॑șt॒b kīmp॑b de b॒t॒lii
 Ar॒btar॑b ॒șea din ॒șrm॑b inim॒b de viteji॑b.
 Se legar॑b prin traktate k॒x R॒șsia ॒șea kreștin॑b,
 Vrīnd॑b ka vekile lor॑ drent॒ri șb le skoat॑b la l॒șmin॑b;
 Se l॒șntar॑b k॒bt॑ p॒ștrrb... dar ॒șrsita ॒șea ingrat॑b

Nu voi să le ajute; m'a loră ugară fă lăsată
 Pradă fărîei pîgîne, fără drentă saă mîngîiere...
 Vai, ce soarte 'nfrikomată! vai, ce zile de dîrere!

Kantemir, domnălă Moldovei, în Răssia emigrează,
 Nobila lăi semînjie limbă străine îlstrează;
 Brînkoveană, păsă în lanțuri, se sîpîne la torture:
 Mai întăi kăzîndă elă vede săb a Tărkălăi sekere
 Patră kanete frămoe, patră kanete izbite,
 Patră fii mândri ka îngeră, patră flori îmbobovite!
 Dăpă kînări fioroase, kanălă seă uelă nobilă kade,
 Iar ne tronălă Romăniei domnă Romănă vai! nu mai shade.
 Fănarăotălă krădă mîi lakomă aiăi kăibălă îmăi găsește,
 Venetikălă fără lege ugară o batjokorește,
 Iar Romănălă, vai de dănsălă! smilită fără drentate,
 Ka străină în a sa ugară, plînge, geme 'n pentă se bate!
 Kiară ka vita cea de mănăkă, plăakă kanălă la 'njăgare:
 Uelă întăiă ce vine 'n ugară, nentă elă este mai tare;
 Kasa lăi, fokălă din vatră, vita lăi de lîngă kasă,
 Ana, kodălă saă kîmpăia, băkăuika de ne masă,
 Hrănăi lăi mîi kiară sojăia totă ce are e 'n neire,
 Kăuă străină-măi însăsește romăneaska moștenire!

Pară kă vreă să rămnă tăcherea, o movilă întristată!
 De ačeste savenire poate mîi tă eștă mișkată.
 Tă, kare dădămă lăi Petră a ta ospitalitate,
 Tă, kare-lă văzămă atănce kă Romănă făkăndă trătate,
 Te-ăi mirată văzăndă în șrmă kăm Răssia kreștineaskă

Din vestimintele Moldovei a voitș sș se mșreaskș.
 Te-ai miratș vșzșndș kșmș Hrștșlș s'a fșkștș xotarș
 de ȩarș
 Kșndș Moldova pșn' la Nistrș avea șekile-ș xotarș;
 Șnsș eatș kș trekș Hrștșlș, — kalea nș este ouritș,
 Kșș și ni s'a șntorsș o parte din Moldova șea șșntitș;
 Și de-a vre Dșmnezeș șintșlș mș voiș dșșe eș o datș
 Liberș kiarș pșnș la Nistrș kș-a mea mșșș ștristatș !

Dar șntrș adevșrș, fșrș a vorbi ka noelș, nișș
 șnș omș kș șeva șimșire nobilș nș poate treșe pe
 lingș monșmșntșlș așesta, fșrș sș șimtș kș i se
 bate inima șn pentș. Movila așeasta, kare șnfrșntș
 anș kș șștele și timnș kș toate fșrtșnele lorș, lșp-
 șitș de șea mai mikș șngrijire a oamenilorș, ne-
 bșgatș șn șeamș atștș de gșvernș kștș și de pro-
 prietarșlș monșiei ne kare se aflș, șștatș și de
 Rșsia kare trebșe sș-și adșkș a minte kș șelș mai
 gloriosș șmpșratș alș ei akolo meșș doșitș șntr'șnș
 timș de nenorșșire și akolo avș norokșlș a kș-
 pșta o pașe mai preșioaș de kștș o viktorie; mo-
 bila așeasta, zikș, șnșflș ștristare și melankoliș.

VII.

Trecerea peste Prutu.

Dar zioa plekării sosindă, într'o bună dimineață trecurăm Prutul pe din jos de movila Rubiei. Când mă sîiș pe pod și mă vîzuiș apropiind-mă de malul stîng, karele, dănapatră-zeci mi cînci de ani de înstrîinare, akuma s'a fărîț iarăși romănesc, o mîlămire de liranți kăprinse sîfletulă meș și pă mă pătăiș împedekă de a striga:

Dăle sor' a pîrci mele, Bassarabie îzbită!

Eată 'n fine kă akuma fii tîi te vîdă kă doră.

Ei te kîamă 'n vesele la viață fericită

Și te strîngă la sînlă loră.

Fost'ai fostă înstreinată, dăru sor' a gherei mele!
 Legi streine sferit'ai, limbi străine te-aș domniț,
 Și-ai dăru viajă 'n întăneretă ka ună noră ne dăru stele
 Și te totămi ai trăit!

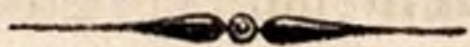
Neferice ka mi tine a fostă sorăta isbită,
 Dar avă makară ună năme de o geară ne nămăntă;
 Iar te între alte neamuri nă aveai a ta ărsit
 Nă aveai ală tăă kăvintă!

Fie-ți rîrile limneză, fie-ți kalea inflorită,
 Fie kămni tăi totă veselă, fie-ți ană ăgriță!
 Kăci de dărua-ți ferire va fi lămea mălămită
 Și noi măltă măi ferigă.

Eată ăerăle se deskide, steaoa noastră se arată:
 Viitorăle nostră-i mare, ulină de năce, fericită;
 Vin' mi te la noi în xortă să-ți dăru inimă bărbată
 Și dovezi kă te-amă isbită.

Kănuă trekăruă de ăcea narte, dădăruă ne-
 ste niketele nărsite ale Răniloră. Ele inkă se
 konservă, dar în kărindă noate nă le se va vedea ničă
 ărma, kăci nă demăltă s'ăă văndăte mi ună din
 kămnărtoriăă înăenăte a le strika. Vederea a-
 ăestoră nikete e tristă mi înăflătoare de milă, ka
 oră ăe lăkăingă nărsită. Aăele ăe eraă destinate
 nătră mederea ofigerilorăă inkă toate komoditățile

черте la хнѣ mikѣ menajѣ : grădinișele mi arbori
 roditori năntașii ne lîngă хnele din ele, rekîam
 fericiirea kasnikă a ofițerilor însărașii, osîndișii nen-
 tră trista karietă de a medea la marginea țerei!
 къчї, че e drentășă, toate le amî face nentră izbîta
 mea, dar nămaî soldată de margine nă mî ară veni
 la sokoteală să-ї fiș. Încelegă să medă ne хнѣ
 vărfă de munte, la хнѣ lokă romantikă, хnde să
 mă notă însuira mî măngîea kă măsa mea, dar ne
 malsă Prătlăși, în nrađa ȕingariloră, în mijlokășă
 stăхтăriiloră!...

VIII.

Stuhariile si venatulu.

Еткѣндѣ маї мѣлте котитѣрї, прїнтре нїмте фѣ-
неѣ богате мї прїнтре слѣхѣрїї че се їнтїндѣ пе
малѣрїле Прѣтѣлѣї маї фѣрѣ їнтрерѣмнере, де аїче
пїнѣ ла гѣрїле лѣї, дрѣмѣлѣ есѣ ла сатѣлѣ Лѣхменїї,
бїне вѣзѣтѣ пе тоате хѣрїїле модерне пѣблїкате їн
ѣрма рѣсбоїѣлѣї Оріентѣлѣї.

Пе дїн сѣсѣ де Лѣхменї се vede xotarѣлѣ чѣлѣ
ноѣ, trasѣ деснре Рѣsia, dar пѣнѣ аколо нѣ пе дѣ-
серѣмѣ, fiїндѣ кѣ нѣ пе-а пѣтѣлѣ їнсѣлла нїчї о кѣ-
рїositate; ба, daka xotarѣлѣ г'арѣ fi пѣсѣ пе Nїstrѣ,
поате кѣ пѣчереа noastrѣ се skimba...

Анѣкарѣмѣ дрѣмѣлѣ mare snre Leova, лѣсѣндѣ
їн стѣнга noastrѣ пѣгїїнеle sate че сѣнлѣ пе latѣ-
rea ачѣаста. Satele ачѣестеа нѣ аѣ нїчї о osebire

de acele ce se vădă ne la noi prin Moldova: aceeași neregulă în înșirarea kaselor, aceeași structură în fântăra lor, într'ună kvintă aceeași anarindă de nestabilitate; nici o ȧrmă de rëndă-eală ȧerătră într'ună stată ȧivilisată. Satele rȧzȧmeută se distingă ȧeva prin lȧkșinge mai bȧnișoare mi prin liveză plântate îmurejărlă kaselor.

Partea de ȧeară din a stȧnga Prȧtlăi este delăroasă mi mai kă totărlă linsită de pȧdărlă. Folkă se face kă stăxă, pȧdăre kare din ferăire se înocște în totă anărlă urin simnla îngrijire a mamei natăre; lȧkșitorii sântă așă de denrină kă folkă stăxărlă în kătlă îrlă așă mai bȧnă de kătlă aȧela de lemne, în urivirea atătlă a eșlinătlărlă kătlă mi a ȧurșingăi de a-lă întrebăingă.

Meșărlă Prȧtlăi, kare mai neste totă este bȧltosă mi mlăutinosă, este lokamărlă ferăită ală milioanele de găute, rașe, limișă, lebede, bekage, drokii, bȧllană, kokostărlă mi altoră paseră selbatăre kare trăeskă pe lăngă așe. Răimeă lȧkșitoriloră mi mai kă seamă neîntrebăingărea armeloră ȧăigătoare, toleră îmărlăireă prodigioasă a aȧestoră animale sȧrătoare. Kă toate aȧestea se vede kă instinktărlă le sȧșnea kă noi nă sântemă fiingă prea paȧifăre: kășă ne vedeă kă ne apromiamă de ele, îșă mătaș lokărlă. Amikărlă meș peră mai măltă de doă ore de kale totă stăndă din kăndă în kăndă mi ȧerkăndă a ȧăide vre ȧnă bekășă negră ame-

rikană, vânată kare, dauă kama imi suinea, este foarte greș de kântată mi foarte urexită de Englesii vântorî. Dar aceste naseri miroasă pravăle (iarba de nșukă) ka lăuî, mi de la cea mai mare dențtare se în-lătrează. Eă însă fșseiă mai fericită: adică se nemeri nă bekauă mai nefericită de kătă touî, karele nă skăuă de kămplita mea gibăcie vântorească. Dar șciderea țe făkăiă eramă să o ulăteskă foarte șrită; kăci kă detănarea nșșcei strikăiă somnăle năi merue înfrikomată, karele, daka nă ară fi miroșită urăleă țe aveamă în țeoa laltă țeavă, negrenită kă mî-ară fi trasă o limbă printre ničioare kare nă mî-ară fi venită la sokoteală. Kă ajtorăle lăi Dămnezeă însă skăpaiă de șarne mi rămăseiă kă bekauăle, karele nă osnăuă kă nă ostronăuă, săă kămă zikă fragiî mănteni ostronăle, minănată.

Lăkăitorî ne suineaă kă primăvara daă fokă stăxăle kătă rămăne netăeată, nentă ka neste vară să kreaskă altăle nă. Alăncea toate fiarăle sălbatică kare lăkăesă aiă, sântă silite să emigreză. Lăuî, văleî mi țărme de nărci sălbatei, esă șrăndă mi săierăndă din kălkămările loră mi kăstă skăuare la kămăie. Oamenî înțrămaî kă nșșce, kă tonoară mi kă sălige se agină la marginî mi făkă vănatări minănate. Se întămulă însă adesea kă nărciî în făria loră făkă mi ei viktime omenemă.

IX.

Sosirea la Leova.

Nu am răsuflă nimic despre Kotl-Morii, de
unde se învânte noială xotară trasă prin Basarabia,
fiindă kă de akolo mi până la Leomeni, dară kă
amă vâzârlă loklă de ne movila Răbiei, nu este de
kîtlă ună drâmă netedă mi o distanță ka de o oră.

De la Kotl-Morii până la Leova se notă so-
koti ka mease ore bănuioare. Kăltoria întră a-
devără e monotoniă, kăci satele sântă cernărtate
unlă de altlă, mi kam mirosul a năstietate. Unde
mi unde se vâdă lokari kăltivate. Drâmeglă noa-
te deskăleka ori unde-î ulace, fără grije a li în-
trebată săă anăkată la ulată nentă earba kare ară
mistă-o boi săă kăi seî: fericiire neazită prin
Moldova noastră.

Monotonia kълъtorieї ne fъchea sъ dorimъ a a-junge mai kълъndъ la Leova. Sneramъ sъ vedemъ ынъ oraшъ întemeatъ: sъ aflъmъ ынъ otelъ kъ o kълъrъцъ kълъцъkъ шî kъ o masъ bъniшoarъ, kълъчî, че e drentълъ, simцiашъ nevoe шî de renaosъ шî de mълkare. Dar dъпъ ilъsîgnile че fъcheamъ, lъkrълъ nъ se nemeri tokmaї aша. Dakъ înainte de a intra în lъъntръ, nъ ne-arъ fi sнsъ ынъ trekъtorъ kъ: akolo este Leova! amъ fi sokotitъ kъ trechemъ prin ынъ satъ шî amъ fi mersъ mai departe ka sъ kълъtmъ Leova.

Abia aflarmъ o miserabilъ kълъчîmъ întregîntъ de ынъ mълkalъ kъ o barbъ ka de tърkъ; dar niчî odaе konfortabilъ niчî lokantъ prekmъ doriamъ. Ne mълъmirъmъ kъ se aflъ ынъ шonronъ kare sъ adъnosteaskъ kaiї nostri че eraș mai obosiцi de kълъ noi.

Despre asnektълъ tърgълъї poate чineva sъ-шî fakъ o idee dakъ аъ trekълъ ne la Подъл-Еloaeї; kъ deosebire kъ sълтъ kълъeva zidirî пъbliче, atenanъe ale gospodъrieї militare ръseшî, kare se ръineazъ nefiindъ okъnate de nimenî.

Avantagiълъ sneчialъ алъ ачestъї tърgъ este kъ toate lъkъingele sълтъ konerite kъ stълxъ, în kîtъ, de se va anrinde ынa într'ынъ kapълъ, poate sъ ardъ toate шî atълчî se vorъ инфîingъ помne, помnierî шî kase konerite kъ oale saș ferъ.

Dъgenele mai toate sълтъ okъnate de Evreї,

karii dъпъ chessiъnea teritoriѧi din Basarabia, аѧ
 ѧndatѧ tѧrgъrile de pe akolo, fiindѧ-le prea strѧmtѧ
 dinkoaचे de Prѧtѧ.

Orѧmelѧi аcеста este pe nronrietatea Mъriei
 Sale Domnѧi Grigorie Gika. Akъm de o datѧ
 elѧ nъ are niсi o ѧsemnѧtate, kъ toate kъ dъпъ
 leafa че are Poliѧmaistrѧi de akolo, чineva ar
 sokoti kъ este mare jokѧ de komerѧѧ. ѧn аdevъrѧ
 пъпъ kъtѧ malѧi stъngѧ al Prѧtѧi era Rъseskѧ,
 аiсi era o skelъ sekъndarъ: era ѧnѧ аmezъmъntѧ
 de trekъtoare, karantinъ, vъmi, kontrabandъ, шчl,
 kare astъzi nъ mai sъntѧ.

Viitoriѧi ѧnsъ are sъ fie favoritoriѧ pentru
 tъrgъшorѧi аcеста. Aiचे este mijlokѧi ѧinѧtѧi
 Kaxѧi. Kъndѧ se vorѧ regla lѧkrъrile ѧn ѧearъ,
 reshedinѧ ѧinѧtalъ de la Kaxѧi trebѧi sъ se strъ-
 mѧte аiचे. Aseminea strъmѧtare nъ ar kъsta de
 kъtѧ oare-kare interese private; ѧar keltѧealъ sta-
 tѧi n'ar аdѧче niсi de kъmѧ, kъчi zidirѧ пъbliче,
 pentru trebъinѧele instanѧelorѧ administrative, sъntѧ
 de аѧnsѧ шi s'ar пѧtea ѧtilisa ѧnkъ snre oare ka-
 re ikonomie pentru Bistieria ѧerei. ѧndemъnarea
 komъnъ ar fi mare: аmploiaѧii ѧvernѧi mѧltѧ mai
 ѧшorѧ ar пѧtea administra ѧinѧtѧi, шi lъkѧitoriѧ
 n'ar avea sъ fakъ kale kѧte de mente poste ka sъ
 аѧngъ la instanѧele de kare аѧ nevoe.

X.

Postele satesci.

Într-o calea de la Leova la Kaxîlă Ixarîmă postă, ka s-o ptemă merge mai repede, kăci noi într-o adevără, dăm imurejărgile ce ne oknaă, nă pteamă face de kărtă o kăltorie repede și xolărgă; adică o fărgă nănt la Ismailă și îndărgă.

Dar va voi čineva poate s-o întrebe ka s-o știe ce felă sântă postele ne akolo? în adevără întrebarea ačeasta merită s-o fakă čineva, fiindă kă nănt akăma, de mese lăni trekăte de kăndă s'a lăată partea ačeastă mikă a Basarabiei, găver-nălă Moldovei a grășită kă kale a lăsa akolo în fiingă și în lăkrare toate amezemintele băne saă rele rămase de la Măskală.

Rămii aveaă ună kriosă sistemă postală în Basarabia. Instituirea postelor loră avea de skouă renecea komunikăiune din oră ce năntă în toate pârşile nentă trebile găvernăli: ayeasta se mi îngelege nentă o mare nătere militară ka Răsia. Ama dară, afartă de posteale oficiale întreginăte de găvernă, fie kare komăntă de sată saă tîrgă era îndatorată a ginea ună serviă postală nentă trebile estraordinare ale găvernăli. Ayeastă sarcină era mai şuoară saă mai grea, dăntă mălugimea lokşitoriloră de nrin komăne. În fie ce komăntă este kăte ună lokşitoră nămită n o m t a r ă, kărgia îi năteskă ceî lăgă lokşitori (de la una năntă la trei karboave de kasă) nentă ka să gie 6 saă mălugă kăi gata de beilikă. Mă serveskă de terminăli beilikă, fiindă kă ulată nă se da; din kontra amnloiagiă Rămă, ne biegiă postariă îi gratifika (dăntă suasa loră cea năivă) kă nănnă ne dăntă kăuă mi kă *sakin-sin*.

Sistemăle ayeasta de postă săbsistîndă mi năntă astă-ză, fonşionariă găvernăli, în kontra rîndşielei ce se năzente în Moldova, năprofită în eskărsiăni-le loră.

Noi de o dată sokotirăntă, dăntă kăntă ne se suşese din Leova, kă trebăea să năntă kăte o răblă ne postă nentă nată kăi; dar kăndă văzărăntă ne postariă kă şărgătaă moneda ce le dăntă, atăntă îngeleserăntă kă ei de demăltă nă năimise-

гъ asseminea platъ, mi mai ne 8rmъ ne lъm8rirъmъ къ ispravnicii, oficerii de jandarmi, 4inovnicii, privigatorii, mi deosebiuî înniegauî kari se poartъ prin цинѣ, 8mblъ fъръ de platъ.

Acesti nomtari ne se tîngiașъ къ de mare sarcinъ le vine posta, къ чї de къ ndъ s'aș de-
skisъ Прѣтѣлѣ, mare desъ mai 8mblъ o-
lachele.

Sperъmъ къ gъvernѣlѣ în kърindъ va așeza poste reglate mi va rѣdika de ne sate așeastъ grețatate kare, ka instituciune gъvernamentalъ, este mi vișioasъ în sine; къ чї prekъmъ noi, fъръ sъ mtimъ, amъ profitatъ de postъ (drentъ ne kare în Rъsia îlѣ avea nъmai gъvernѣlѣ,) asemenea potъ sъ profite mi alciuî; mi abъzѣlѣ, kъ kѣtъ s'arъ re-
peцї, kъ atit pentru lъkșitori sarcina poate sъ fiъ mai grea.

XI.

Starea morala a tierenului.

Trebze oare sã descriã lokurile preste kare amã trekãtã pînã sã ajungemã la Kaxlã? În adevãrã ayeasta nã arã fi de mare importanțã pentru cititorĩ. Totãmĩ notã spunã în treakãtã kã de la o postã pînã la alta mãĩ kã nã vedeamã sate; kã satele ayeastea sãntã mãĩ toate proprietãũĩ private, mãĩ nã aã niçĩ unã aspektã mãĩ partikularã de kãtã ayelea pe kare le vãzãserãmã pînã acolo.

În fie-kare satã este kasã de oasneũĩ, menitã a da ospitalitate fãnkũionarilorã mãĩ trekãtorilorã de distinkũiãne kari arã voi saã arã fi nevoiũĩ sã petreakã noantea. Ayeasta este kasa cea mãĩ confortabilã a unũĩ ȕãranã karele, pentru oare-kare skãtinge de sarcine komũnale, este îndatoratã a ȕi-

nea o odaie mai kxratx nentx asemenea între-
bîngare.

Întîmîlîndx-ni-se a mînea în asemenea kase
mi a ne onri prin sate, avxrmx timuș a ne okx-
na mi de starea ȕranxlii.

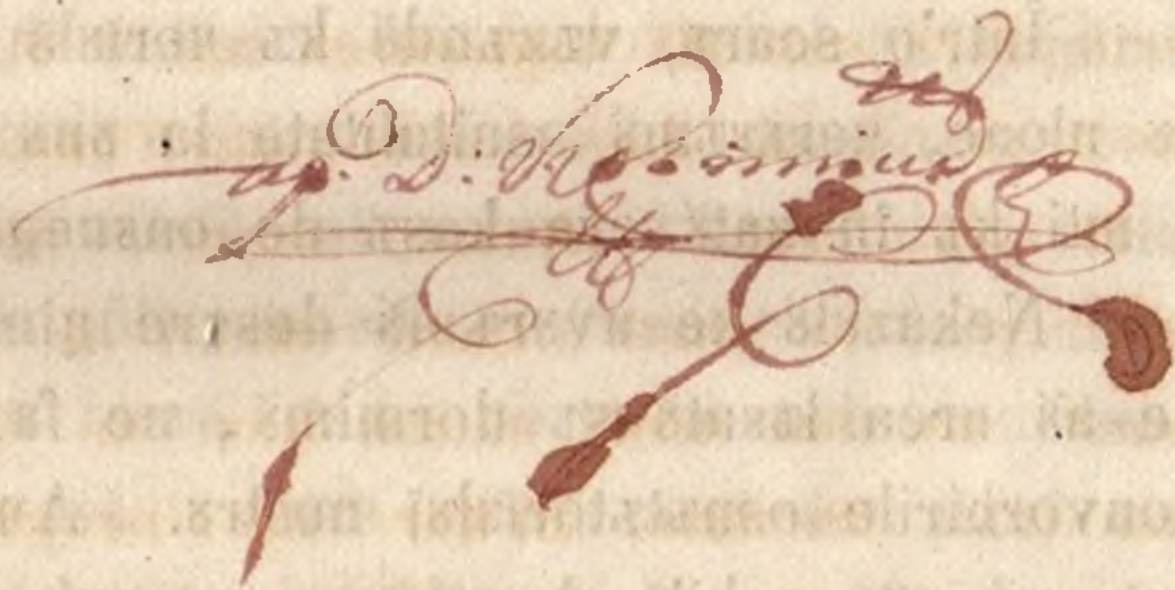
În urivirea morax, nx pxtemx zîce kx ȕra-
nxi din Basarabia este mai înaintatx saș mai îna-
uoeatx. ȕranxi Romxni atxli akolo kxtx mi în
cele lalte nxrxi ale Romxniei, este totx achemx:
acheamî datine originale, acheamî instinkte no-
bile, acheamî agerimo de jxdekax, într'xnx kxvîntx
acheamî perfektibilitate.

Dar daktx e vorba desure moralitatea ȕra-
nxi, trebxe oare sxb snxnx ceva desure gradxi
virtxgilorx saș alx vigixrilorx sale? Arx fi nedrentx
sxb-lx osîndimx, dxnx xnele natimî nxginx nobile ka-
re-lx stxuneskx. Acheste natimî, nxkxm x lenea
saș begia, nx sxntx prourie nxmai ale ȕranxi ro-
mxi: achestea sxntx natimî kare se vxdx la toate
ponoaxle înnilate, mi kare nerx nxgresivx kx des-
voltarea libertxgilorx nxblixe. Amx nxtea înkre-
dinga kx daka ȕranxi nostrx i s'arx da oare-
kare kxltxrb, auoi natimile achestea, daka nx arx
neri kx totxi, celx nxginx s'arx înnxgina tare.

Nedrentx iarxmi arx fi sxb-lx osîndimx nentx
liusa virtxgilorx celorx mari. Pxtemx cere de la
ȕrani îxbirea de patrie, de libertate, saș vetejia?
Sxntx oameni kxlii în societatea noastrx, mi înkx

ne posedă virtuțile acestea care fac mari nașirile lămei. Dar are oare ȕranșă vre un defect atît de mare care să se asemene cu corupția morală care domnește în orașe ? face el atîtea trădări, lașități și înjosiri care să se asemene cu acelea ale oamenilor călugi din sferile de sus ? Dar mîncă și sîdoarea lui, care sîșuine esistîndă statălă, ne este oare mai preșibilă și mai lășdabilă de cîtă intrigele cele miserabile care sîșdă nămintă ne care căkăm ?

O, virtute ! kîtă de reș ești înșeleasă de către mîritori ! kîndă vei domni de sub nămele tăă celă adevărată ? Kîndă tiklomiș ne se voră mai servi de maska nămelă tăă !

XII.

Ceva despre cleru.

Într'o seară, vâzândă kă cherîlă ne amenința kă ploae, chergrămă ospitalitate la ȣnă preotă, fîră a ști kă în sată era kasă de oasneșî.

Nekazlă che avgrămă despre ȣințarî, kari nă ne-aă prea lăsată să dormimă, ne fă răsplătîtă kă konvorbirile ospătătorîlăi nostră. Acesta era ȣnă bîtrînă venerabilă, karele se preoșise kîară în anlă kîndă ni s'a lătată Basarabia. Elă atîta era de Romînă, în kîtă nă nătă în patră-zecî de anî, săb domnirea Rșniloră să înveșe limba loră. În vîștăgră măltă nă avea, dar era kă ȣnă letonî-seșă viă de chele che vîzșe mi așzise într'o viașă atîtă de îndelungată.

Kă toate bîtrîneșele sale, preotlă nostră poar-

tă sarcina a trei sate. În Rusia nu este abuzul kare este la noi, ca să fie câte trei mi patră preoți pe lângă o biserică; mi preotul acesta îndenlinește slujbele la trei sate, în privire că doar nu aș biserici înă.

Klerul mirean este mult mai bine subvenționat în Basarabia de cât la noi, dar tot o dată este mi mai cultivat. La Kîșinău este un seminar, ca un curs de învățări foarte larg. Preotul nostru ne spune că un fiu al se de 12 ani învăț la Kîșinău mi că, peste doi ani, are să-mi mănă cursul, pentru ca să se poată preoți.

Dar dacă după sistemul domnitorilor pînă acum în Rusia, klerul se forma pentru ca să fie un instrument politic, noi ar trebui să găsim ca să-l formăm pentru cultura mi moralizarea popului. Acesta ar fi un principiu kare, dacă s'ar lăsa de bază la viitoră noastră reorganizare, nașterea noastră ar pînă foarte repede pe calea civilizației. Întră adevăr, de câtă atâtea keltăle demerte ca întreginerea atîtor monaxi, mai bine veniturile să se întrebînzeze pentru lăminarea mi îmbunătățirea sôrtei klerului mirean, karele este singurul mi neapărat agent sfietskă trebătoru popului. Ūmor ar fi atînce ca preoții să fie, nu numai dăxovnici botezătorî, kensătorî mi immormîntătorî ai lăcătorilor, dar mi profesori învățătorî ai jănimei țărmășii;

asemenea sarcină este și mai potrivită cu misiunea lor cea spirituală.

Dar lăsând chestiunea aceasta pentru altă dată săș pentru alți scriitori, voiș mai spune în treacăt că, după zisa preoților noștri, serviciile bisericescă înă în multe locuri, în sale cărată de Români, se face în limba rusească. Aceasta nu doară că a fostă o lege obligatorie în Rusia, dar s'a introdusă de cîoicoismăliș preoților cătră guvernă. Șniș preoți se scuză cu lipsa de căruți românești; sperăm însă că kiriarhia noastră bisericească va lăa măsuri, ca din datorie națională, să introducă limba românească și kiară în bisericile satelor lăcșite de Slavi.

XIII.

Totu despre tierani.

Amă vorbită de kleră și de preoți, înainte de a începe articolul despre țărani. Nu voi să lasă lacrima aceasta în scrierea mea, înțeleg pentru că voi să mă țin de etica conștiinței, ală doilea fiindă că amă o simpatie particulară pentru klasa aceasta de oameni. Aceasta vine pōte din kăștă că mă-amă petrecută mai toată copilăria la țeară; și în față că miseriile societății de ora-me kare adese ori mă fakă de kăștă în decepțiunile cele mai negre, săvenirile petrecerilor nevinovate de la țeară îndăcheskă din kăndă în kăndă ilusiunile mele. Îmi fakă idee că lămea cea ade-vărată, lămea așa kămă o cere morala, nămai în poporă o poate afla cineva.

Nu știu dacă din copilărie aveam instinctele de poet, nu știu dacă lanțele ȕbranței ne kare l'am răstă a fost rămasă totă deasună kaldă în vinele mele, dar știu că de mi am fost kreskătă kă ideă boerentă; de mi arziăă trătândă ne ȕbrană kă enitetă de *română*, kare mi se ȕrea sinonimă kă acela de kăne; de mi vedeamă că elă era totă deasuna trătătă ka instrămentă de mănă în folosă altora, totășă înă din urăniă izbăamă klasa ȕbranilor; mi eă, totă deasuna simțitoră nentră dragostea aceasta, atătă de mătă mă izbăă, în kătă kăndă mă dăceamă în sată la sărbătoreă săă la șesătoreă, mă părtăă din brăge în brăge mi mă nămeăă *ingerelă*. Kăndă aveăă vre o nevoe, vre ună neajunsă, vre o dăre, prin mine kăpătăă favoarea păringiloră meă.

Dar săă viă la lakăna artikolăă meă.

În nrivirea materială ȕbranăă din Basarabia este mătă mă bine de kătă acela de dinkoace de Prătă. Elă nu este așa de tare esnloatătă de kătră proprietariă săă de kătră jidani; din mănă sa se folosește mă bine de kătă aice. De aceea kă o mălămire nesăăă vedeamă bănă-starea loră materială. Măă că nu este kasă în sată, ne lăngă kare săă nu se vadă kăte doă trei kare mi kăte ună plăgăă săăăă nărete. Măă totă lokșitorăă are kăte șese boă, patră văăăă mi o sătă de oă; frăn-

tauii aș nъnъ la 50 kanete vite mari și 300 oi; ачештіа sântă ачеі kari aș konii mai mълуі. Mai kъ nъ se vede fiinge mîrșave și sdrenуbroase, niči bърбауі saș femeі fъръ inkълуъminte.

Дхпъ черчетarea че фъkхгъмъ, kаssa ачестеі dife-
rinге este întăiș kъ boereskълъ (klaka) nъ este аша de
імновогъtorіѣ, și алъ doile kъ lokърile sântă mai
largi.

— Bine, бѣdikъ, зічеамъ хнхі уъranъ, да-
ка din mila lăi Дхmnezeѣ sъnteуі аша de bine
kхnprinші, pentрă че nъ vъ faceуі niște lokșinge
mai бхniшоare? Амъ vъzxtă уері хnde уъranіі nъ
sântă аша de bogауі, dar kъ toate ачесте аș
kase și akaretърі temeіniче. Че sântă bordeile
astea nроaste și kolibele ачесте de stххъ?

— Eі, domnъle, ne-amъ nричene și noi a ne
face kase pe temelie și akaretърі mai statorniче;
dar, vezі d-ta, lokълъ nъ e алъ nostră vecіnikъ, și
stъnъnълъ mошіеі kъndъ і-a abate poate sъ ne go-
neaskъ de аiче.

— De akъm înainte sъ n'aveуі griуъ: dхnъ
legile Moldoveі nроnrietаріълъ nъ-ші poate goni lъ-
kșitoriі.

— Хеі! шtimъ noi че e neste Prxtă, kъчi
și noi sъntemъ de akolo, și de vr'хnъ bine n'amъ
fșgită la Rъші. Aiче totă mai bine аș fostă de
kъtă neste Prxtă; nъ шtiș de akъmъ че a mai fi.

— Dar de ce nu v' auzi fãkãtã livezi mi grã-
dinã pe lângã case?

— Ce ne-ar fi fostã bãne? Noi aice sãntemã
kã învoialã; daka se împlinescã, de nildã, anii mi
nu ne mai pãtemã învoi, ne kãtãmã altã mowie. De
ce dar sã lãsãmã livezi altora?

— Dar de-akãm asta nu va mai fi.

— Vomã vedea, kãkone, ce se va xotãri.
Noi ne-amã înuelesã....

— Ce felã?

— Pãnã în trei ani, nu avemã voce sã ne
dãcemã unde vomã voi?

— Sã vã lãsaui ȕeara?

— Ce ne e bãnã ȕeara fãrã de ferichire? De
kãtã sã ajãnȕemã la soarta ȕãranãlã de neste Prãtã,
mai bine la Rãsã saã la Tãrkã. Vre o kãui-va de
aã nostri s'aã înskrisã la Tãrkã la Galagã: le se dã
neste Dãnãre lokãri largi kãtã vor pãtea konrinde,
mi nãmai dijmã sã dea, asemenea mi skãtealã de
birã ne mese ani. Ei inkã nu se îndãrã sã se
despartã de noi mi de ȕearã, dar dak' omã vedea,
mi noi kã toai ne-omã dãce.

Sã kãgete la aiceasta aice ce aã sã se okã-
ne kã reorganisarea ȕerei! Bassarabia note sã se
dewerte, mi akãma manãlã de xotarã este mai x-
morã de trekãtã de kãtã Prãtãlã. Îmnãȕinarea
lãkãitorilorã este skãderea bogãȕȕiei ȕerei. Da-
kã aice ce aã fãkãtã reglamentslã adontã

alte măsuri, astăzi nu amă vedea atâte sate românești peste Dunăre; nu ar fi emigrată atâția lăcășitori din Moldova, și poplădirea ar fi fost îndoită.

Čineva ne încredință că un sat de Moldoveni trecând peste Prut și negăsind unde se așeza în Bassarabia, aș trecut tokmai peste Nistră, unde un Răs le-a acordat koncesiuni mai largi. Asemene nenorocire nu s'ar fi întâmplat, dacă țărână noastră ar fi fost limită de pământuri patriei sale.

Întră adevăr, dacă țerile noastre s'ar skurge de lăcășitori prin emigrările cele nekontenite, atunci amă vedea pe străini prin intrigele lor făcând pe pământeni nostri să ȳeară kolonizarea lokșrilor ca lăcășitori eterogeni: așeștia ar veni ca kultura lor, ca čivilisačie lor, ca fabrichele lor, ca sočietățile lor de tot felul; ar pune mână pe toate resortele prodăktoare de bogăție, și atunci elementul care ne dă nume în lume, elementul național, s'ar absorbi!

Tristă prezicere; dea domnului să nu se realizeze vr'o dată!

Sintă oameni kari, din diferite părți de vedere, sâșuină nrinčiniul kolonizărei; sintă încă unii kari afirmă că bogăția țerei ar prospera mai repede, dacă, în lokș de țărani Români, amă avea Nemți.

Eș însă, pornind din pântăl de vedere națională, voiș combate kztă voiș pșteă mi kztă voiș trzi asemenea princiipi infernală, mi speră kă toată națiunea va fi kă mine, kândă va vedea kă este vorba de viața saș de neirea sa.

XIV.

Despre scoli și naționalitate.

Oprindune la o postă nentă skimbarea kai-
loră, veni ună bbeată ka de doi-spre-zече anī mī
dună че făkă o înkinăchne kărioasă, mai întăiș
plekănduse pănă la pămîntă, apoi îngenăkindă, a-
poi skălînduse în ničioare, kă mănile la nentă, ne
snăse kăteva vorbe răseshi mī apoi cheră să ne
sărăte mănile.

Bbeatălă era romănă. Vorbele lăi eraă o sa-
lătare de bună venire, dună moda răsaskă. Ne
snăse kă în sată este skoală, kă daskălălă este răsă,
kă învaă nămai răseshite.

Aceasta ne dete motivă de serioase kăgetări.
Prin îndăkăiune vedeamă planările politice a-
le Răsiei. A întrodăche elementălă slavonă prin

skoli mi prin biserici, a kreute tinerimea în principiiile servilismului mi în kredinga servitutei, eatz basele tãriei mi a mãrireii achesti mare imperiũ!

Nũ pãteamũ desaproba o asemenea politikã; dakã amũ fi fostũ Rũmĩ, mi noi amũ fi konkratũ la achestũ operũ grandioasũ. Dar sistemul desnaționalisterei, kare privea ne frații nostri din Basarabia, ne atingea pĩnũ la inimũ.

Dar jãmãtate de sekolũ se vede kã nũ fũse de ajũnsũ pentrũ konsãmarea desnaționalisterei. Naționalitatea noastrũ este predestinatũ a se pernetũa în sekoli, mi Romãnul din Basarabia a remasũ totũ Romãnũ, ka kãmũ s'arũ afla mi astãzi sũb gũvernũ naționalũ. Kũ fakultãtile sale chele naturale, elũ invũtũ kũte pũtine kũvinte pentrũ ka sũ se înțeleagũ kũ gũvernul che-lũ domina, dar elementul sũ a fostũ atũtũ de tare, inkũtũ, Rũmĩi kari aũ trũitũ între dũnũi, aũ fostũ nevoiũ ei sũ învege limba romãnulũ.

Trebũe sũ sperũmũ, ori kãmũ orũ veni împrejurãrile, kã în lokul limbei rũseũtĩ se va pũne pretãtindenea în skolile din Basarabia limba naționalã. Nevoea achesta akũma o simgeskũ mi kĩarũ lokũtorii de sũminũie Slavonũ, kari aũ rũmasũ în partea noastrũ: toũ aratũ dorinũa a li se face skoli mi a li se da daskali romãnĩ. Gũvernul aktualũ, de mi provisorĩ, nũ trebũe oare sũ profite de a-

semenea dorinț? Lăkrălă e foarte realizabilă, kăčī
 ne stată nă l'ară kosta de kîț îngrijirea: lăkăito-
 rii, kari aș destăle mijloace materiale, ară întîm-
 pina băkărowi orî țe keltăele.

XV

Biserica la Cămin

XV.

Sosirea la Cagulu.

Dar ce se vede kolo denarte, ne xñ deală înaltă karele se întinde snre Prxtă ka kñdă ară voi sã-î onreaskă kxsxlă? Vărfxlă înaltă ală xnei klonotniçe, nșmeroasele arinî de morî de vîntă în formă de stele, arborî nșmerouî între kari se întrevădă kase de felixrite forme, anșnuș de denarte esistin-
 ȳa xñxî orașă.

Sxindă-ne dealăxlă ȳelă mare, ȳi trekñdă nintre o pñdșre de morî de vîntă, eată-ne în Kaxxlă. Eată ȳelă întîiă orașă în kare trebșe sã vedemă xșmele ȳivilisagișnei rșsemtî.

Orașăxlă aȳesta kș momia ȳe-lă înkonjșră, mare ka de zȳe mîi fȳlȳi, fșseșe pșoprietate a familieî Bȳlșsemtî; de la aȳeasta trekñdă în pșoprietatea

гъпосатѣлѣи гъвернѣторѣи рѣсекѣ Feodorovѣ, ачеста фѣндѣ орамѣлѣ че се vede astѣзѣ.

Dѣпѣ тоатѣ probabilitatea фѣндѣторѣлѣ era ѣнѣ омѣ кѣ гѣстѣ. Lokѣлѣ alesѣ nentrѣ ашезarea ora-мѣлѣи este foarte romantikѣ ии desфѣтѣторѣи. Kro-eala ѣлигелорѣ este foarte regѣлатѣ: toate ѣлигеle drente ии largѣ; kasele нѣсе ne linie ии konstrѣite маѣ totѣ dѣпѣ ѣнѣ modelѣ. Ён чентрѣлѣ тѣргѣлѣи о пѣаѣ mare kѣadratѣ, ён иижлокѣлѣ кѣria este о bi-serikѣ de о архитектѣрѣ frѣmoasѣ, ёнконѣратѣ de ѣнѣ bѣlevardѣ de arborѣ. Ён faѣѣ кѣ biserika ѣнѣ palatѣ administrativѣ, кѣ доѣѣ etajѣрѣ ии foarte e-legantѣ, ён kare astѣзѣ residѣ administratѣra noa-strѣ. Кѣtre meazѣ noapte este sitѣatѣ remedinga proprietariѣлѣ dѣndѣ asѣpra pieѣеѣ ии avѣndѣ алѣ-тѣрѣи о грѣдинѣ destѣлѣ de rekomandabilѣ а кѣreia intrare este toleratѣ пѣblikѣлѣи.

Lokѣitorѣи din Kaxѣлѣ sѣntѣ чеа маѣ mare par-te Rѣиѣ; пѣѣинѣ Romѣнѣи ии Linovenѣ. Ёѣ sѣntѣ a-grikѣltorѣи ии meseriaиѣ. Dѣgene foarte пѣѣине, ии нѣ аѣ de кѣтѣ мѣрфѣрѣ nentrѣ treбѣинѣele noporѣлѣи de josѣ. Мишкarea komerѣialѣ este нѣмаѣ ён zi-lele de тѣргѣ, kare се ѣинѣ regѣлатѣ о datѣ ён сѣп-тѣмѣнѣ, Joѣ. Alt-feliѣ, peste сѣпѣтѣмѣнѣ, нѣ гѣse-иѣte чѣneva сѣ kѣmpere ниѣ legѣme.

Linsindѣ о societate sѣперѣoарѣ кѣ kare сѣ се пѣѣ чѣneva ён komѣnikѣчѣне, Kaxѣлѣлѣ este foarte monotonѣ nentrѣ fonkѣionariѣи nostri denrinиѣ ён Mol-

dova a trîi în petrecheri. De aceea, kx toate kx lefile rîndxite de statx sîntx îndoît看 mai mari de kîtx ne aîxrea în Moldova, totxmi fonkujonarii se plîngx kx s'arx afla ka în esilix; ayeasta însx nx uti看 dakx—î face mai moraliuiti, wi nx uti看 dakx în lokx sx fie viktime ale xrtxlxi, nx sîntx în realitate îngerî feriqiui ai kîverniselei.

XVI.

Despre Lipoveni.

În Kaxrlă este ună sârbărie (maxala) întregă lăcărită numai de Lipoveni, care formează o arină despărțită de oraș. Dintre toți lăcăritorii, Lipovenii s'au arătat mai mîlămiuîi către a intrat sub domnia Moldovei. Sub domnia rusească, ei se află foarte nersecați. Considerați ca eretici sismatici, nu aveau voie a profesa comuniunea lor în toată libertatea: clonotele la biserică le erau refuzate, preoții lor nu puteau a se arăta fîcimi în portul și demnitatea lor. După venirea kîrmîreî Moldovene, căpătînd libertățile ce le erau refuzate, făcîr o sîrbătoare națională hotărînd a o pînă în toți anii, spre comemorarea renașterii bisericii lor. Atunci năseră o mîlăime de

klonote, pe kare le resxnarъ toatъ zioa: fъkъръ ospъщъ mi veselie mare, la kare asistarъ mi axtoritъile lokale, fiindъ a nъme invitate.

Aceasta skandalisъ pe klerxlъ nostrъ, karele protestъ în nъmele ortodoksiei rъseutî, dar administratorxlъ nostrъ rъsnъnse kъ ortodoksia romъneaskъ tolereazъ toate kълtrile, mi ponorxlъ nъ se skandalisъ.

Linovenii kredъ kъ ei sântъ adevъrauii ortodoksî saș drentъ-kredinчои; nretindъ kъ biserika lorъ este adevъrata biserikъ rъseaskъ; kъ ei чеi întiiș aș întrodъsș kristianismxlъ în Rъsia mi kъ Kievxlъ, kъmъ mi toate reliklele din Lavra de akolo, sântъ ale lorъ. Ūra че noartъ în kontra biserichei rъseutî dъ mai kърindъ a îngelege kъ sekta lorъ din începъtъ era o frank-masonerie politikъ kare a degeneratъ în kълtr distinktъ.

Linovenii din învekite timpъrî se bъkъръ de toleranța religioasъ în Moldova. Nъ notъ snъne a nъme de kъndъ, kъчî, nъ nъmai eș, dar foarte пъuinî din komnatriouiî mei s'aș okъnatъ de istoria aчestî ponorъ пачifikъ mi laboriosъ че trъemte în țeara noastrъ obskъръ mi onorabilъ. Ei însъ aș xrisoave de la domnii vekî ai Moldaviei nentъ libera lorъ viețuire mi nentъ esersarea kълtrlî lorъ În Iașî ei aș o biserikъ sitatъ în partea meridionalъ a kanitalei pe malxlъ drentъ alъ Baxlîxlî. Nъ notъ snъne mai mълтъ desnre biserika aceasta,

kъчї kъ rъwinea mea mърtъriseskъ kъ n'amъ avъtъ
 niчї o datъ kъriositatea a o visita. În fъndълъ Ra-
 koveї, цинълълъ Vaslъiълълї, este ънъ kъtънъ че se
 kїamъ Linova. Nъ denarte de ънъ skitъ al nōstrъ
 че se nъmешte Linova, atїrнъtoriъ de mona-
 stirea Neamцълълї, se aflъ mї ънъ skitъ Linove-
 neskъ че poartъ assemine nъmire. Kъ toate aче-
 ste, eї intrъ în bisericele noastre kъ aчelamї res-
 nektъ kъ kare intrъmъ noi în bisericele katolice;
 аъ їнкъ o venerъчїне partikълarъ nentrъ relikvele
 sъnteї Paraskive adъse de Vasilie Lъnълъ în bese-
 rika Treї-Ierarшї, kъчї nretindъ kъ sъnta ачeasta
 a fostъ Linovanъ. De ачeea, kъндъ serbъmъ ani-
 versala ачesteї sъnte, Linovenїї їнъndeazъ beseri-
 ka noastrъ mї vinъ de nrin lokъrї denъrtate ka la
 ънъ пelerinagiъ, sure a se їnkina la ea.

Linovenїї їнсъ se їnnartъ în mai mълte sekte,
 dakъ este sъ sokotimъ deversitatea eresilorъ lorъ.
 Sъntъ ънїї kari kredъ kъ ikoanele lorъ se nrofa-
 neazъ daka ar fi vъzъle de oameni че nъ sъntъ de
 kълtълъ lorъ; de ачeea kъндъ vъдъ kъ ънъ streїнъ are sъ
 le viъ în kasъ, se grъbeskъ a rъdika saъ a ko-
 peri ikoanele че le аъ. Ачestъ fanatismъ merge
 пънъ akolo în kъtъ mї lokълъ kълkatъ de oameni
 че nъ kredъ ka dъншїї їлъ konsiderъ ka пъngъritъ;
 de mї nrimeskъ pe orї чine kъ toatъ nlъчerea de
 osnitalitate a nonoарълorъ nprimitive, totъшї, їнда-

tь dъпъ еwirea visitъtorъlъi, kassa visitatъ o sъ-
 пънъ la grija чеa mai radikalъ. Kъltъlъ lorъ este
 foarte misteriosъ, шi preoцi lorъ, denarte de a
 kъxta a face nroseliцi, trъeskъ atîtъ de retraшi вn
 kъtъ nъ se шtie niцi че ierarxie niцi че iъrisdik-
 цiъne аъ, niцi mъkar de sъntъ вnsъraцi saъ trъeskъ
 вn celibatъ. Sъntъ хnii kari аа o eresie infamъ:
 desfakъ koniи miцi de пъpъile genitale nentръ de-
 votamentъ religiosъ, basaцi ne kъvintele alegoriче
 kare le аdъ вn Evangelie kъ *okislъ kare e de smиn-
 tealъ trebse skosъ*. Aчestia se vede kъ sъntъ din
 sekta lъi Maltъs kari vorъ sъ onreaskъ вmmъlцiirea
 omenimei. Aчeastъ eresie fiindъ konsideratъ de
 gъvernъ ka хnъ krimenъ, atъt вn Rъsia kîtъ шi la
 noi, ei totъшi o pratikъ вn чelъ mai mare sekretъ:
 mъmele bigoate вшi daъ singъre koniи la ачeastъ
 skobire infamъ; de ачeea Skapeцiи (kъчi аша se
 nъmeshе sekta ачeasta) de шi nъ se aratъ a fi
 neferiцiцi de soarta lorъ, ka хnii че nъ аъ idee
 de плъчерile simъxale, totъшi blestemъ ne ачei че
 i-аъ fъkъtъ atъtъ de nefolositori ne lъme. Kъ toa-
 te ачeste se sъпънъ soartei: dъkъ o viaцъ mai ri-
 gъroasъ de kъtъ toцi kъlъgъpъи nostri; nъ mъnъn-
 kъ de kъtъ legъme, oъ шi lъntъpъи, nъ beaъ de
 kъtъ anъ шi чelъ mъltъ чеaи ,вnsъ fъrъ rъmъ. Ei
 вnsъ mergъ la biserika noastrъ; niцi nъ аъ bese-
 rikъ шi preoцi аi lorъ; se nъmeskъ Rъшi ortodoksi

ші се сѣпѣтъ кѣндѣ не аѣдѣ нѣmindѣ-ї Lipovenї,
 прекѣмѣ не-амѣ депрinsѣ ної але зиче; iar не Li-
 povenїї чеї алїї, її konsiderѣ ka пѣгѣнї, ka an-
 tropofagї, ka kriminalї.

XVII.

Totu despe Cagul și tierani.

Kredă kă ȋetitoră lă a obosită ȋitindă diserta-
ȋiănea mea ȋea Linoveneaskă. Asta e soarta ȋe-
loră ȋe voeskă să ȋiteaskă kărgi: adese ori daă
nește lăkrări kare îi face de kaskă de ȋrîă,
dar datoria skriitoră lă fiindă de a kăgeta să
mălgămeaskă toate găstăurile. amă sokotită kă, poa-
te nintre ȋetitori, vor fi kăgi-va kari să afle înte-
resante amărgănteale aȋeste.

Să mă întorkă dară la Kaxă lă.

Găvernă lă Moldovei, dăpă ȋe a lăată în stă-
pănire partea ȋessionată din Bassarabia, aă în-
fiinȋată doă ȋinărtări saă jădege: Kaxă lă lă mi Is-
mailă lă. Este de neîngelesă însă nentă ȋe a a-
doutată nămirea ȋea întă? Înaintea lătrei Bassarabiei

ne aice era ȳinȳtlȳ Tigecȳlȳi; vorba Kaxlȳ saȳ Kaglȳ niȳi nȳ era ne atȳnȳi kȳnoskȳtȳ. Era darȳ mai drentȳ ka ȳinȳtlȳ aȳesta sȳ se nȳmeaskȳ Tigecȳlȳ, makar ȳn memoria faimoaselorȳ bȳtȳlii ȳrmate ne lokȳrile aȳeste ȳn vekime. Asemineea este de neȳngelesȳ nentȳ che remedinga ȳinȳtalȳ sȳ se aȳeze ȳn Kaxlȳ; kȳndȳ aice nȳ este niȳi vre ȳnȳ nȳnktȳ ȳnsemnatȳ nentȳ komerȳȳ, niȳi vre ȳnȳ nȳnktȳ strategikȳ de aȳtrare, niȳi ȳentȳ de rotȳnzime ȳinȳtalȳ. Avantajlȳ ȳelȳ din ȳrmȳ lȳnsindȳ, se ȳere nenȳratȳ strȳmȳtarea remedingei; kȳȳi nȳstȳ kȳiar la marginea estremȳ a ȳinȳtlȳi, o repetȳmȳ: este de mare ȳngreȳere atȳtȳ nentȳ lȳkȳitorii ȳe aȳ a face kȳ astoritȳȳile kȳt mi nentȳ fȳnkȳionarii ȳe aȳ a administra ȳinȳtlȳ aȳesta.

Pȳindȳmȳ la vorbȳ kȳ nimate lȳkȳitori ȳe gȳsiȳ ȳn piaȳȳ, dȳnȳ ȳe mi se lȳngȳirȳ desne neȳȳndemȳnarea denȳrtȳrei remedingei administrative, mȳ ȳntrebarȳ desne misiȳnea denȳtaȳilorȳ ȳe era porȳnȳȳi ka sȳ aleagȳ nentȳ Divanlȳ Ad-hok, pre kare ȳn naivitatea lorȳ nrenȳnea kȳ are sȳ fiȳ ȳnȳ Divanȳ de fokȳ. Asemine mȳ mai ȳntrebarȳ desne neȳngelegerea ȳe aȳzia ei kȳ este ȳntre boeri nentȳ *ȳnire* mi *nesnire*. Mȳ sokotȳȳ feritȳ a nȳtea lȳmina ne bieȳii oameni la nedȳmeririle lorȳ; kȳ toate aȳeste observȳndȳ fisiogno-miile lorȳ, kȳnomteamȳ neȳnkrederea ȳe aveȳ ȳn inima lorȳ.

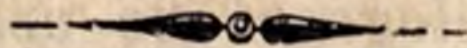
— Să vedem ce vor zice boerii mei ce vor
 xoțuri împărății. Dacă va fi să țină lăcrările
 așa cum sânt astăzi la Moldova, noi lăcătorii
 de ne moștile partikulare, ne dăcem la Turkă.

— La Turkă? cum așa?

— Dar; măști mi-aș skosă mi pasporți ka
 să poată trece kândă oră vra. Ei ne fâgădeskă
 skăteală de duri ne kăști—va anī, pămînturi kîț
 vomă ptea mănchi fără altă îndatorire de kăț ză-
 chăeală de prodăkturi.

Întrebând-î mai kă deamărentă ne snăseră kă
 la Galați este un agent otomană kănoskă de
 găvernă lokală (așzi vorbă!) karele le dă ase-
 mine fâgădășie mi pasporți de emigrare.

Îmi făkăș datoria a-î îndemna să nă se în-
 șele în fâgădășie mi să nă—mi lase ȳeara înain-
 te a vedea reorganisarea promisă de Tratată de
 Paris.

XVIII.

Căile și coloniștii.

Дѣпъ o medere de kъteva ore la Kaxълѣ, lъarъmъ kalea Bolgradълѣ, lъsъndъ la dreanta malълѣ чelѣ romantikѣ al Prѣtълѣ mi anъkъndъ peste niște dealuri mari шi plemъve, ичѣ шi kolea koperite de vite шi de grîne ѣmbilшъgate.

Drъmъrile prin Bassarabia, ka prin toatъ Rъsia, sѣntъ drente, trase pe linie, largi ka de патръ zechѣ stъnjenѣ шi mъrginite de amъndоъ пъrъile kъ fossate (manъrѣ), kare kredъ kъ nъ aъ altъ skonъ de kъtъ ka sъ nъ rъtъcheaskъ kълъtorѣ ѣn timnъ de noapte. Pe lъngъ fossate, sъntъ stълнѣ kari ѣnsemneazъ verstele : pe doъ пъrъѣ ale fie kъrъѣ stълнъ sъntъ table че aratъ nъmъrълѣ verstelorъ че a fъkъtъ чineva de la stagiъnea postalъ de ѣn-

de a părăsi. Postele au lungime de la 18—21 verste. O verstă o lămă în cinci minute, mergând în treburile sale; după aceasta fiecare sokoteală cu o verstă trebuie să aibă 500 stînjini lungime.

În jos de Kaxlă, numai un sat românesc găsim în la stațiunea postală. Acesta este Vălcăneștii, cel dintîi sat de la care în jos încep koloniile Bulgare.

Într-o înaintea de a intra în satul acesta, avem o admirabilă aspectă se. Oligie regulate mi lărgi, kasse așezate pe linie în distanțe egale și mai tot pe un nălaș, nălaș în mijlocul satului; acolo biserică frumoasă înconjurată cu livadă; atenție regulate în jurul fiecărei kase; eată aspectul satelor de kolonii! Totul are respirație bună—stare, îmbilșugare și fericire; nimic nu arată miseria și tîlcăria lăcășitorilor de pe la noi!

Mănașlă ne dăse la kanțelarie. Aice este kasa de ospeți, lăcășina skriitorului sătesc și locurile unde se adună Viborlă să judece sătesc.

Pînă să ne părăsim kăi, venim la noi vre o kău va bătăni sătenii kărișii de a vedea figuri și kăifetări de boeri; kăci ce, e drentlă, aveam aer mai mult de boeri de kăci de țărîni.

În satul acesta nefind un singur antrenenor de noapte, ci părătind sarcina noștei cu rîndul toți cei ce au kăi, așiam pe cei

че potrivăiaș kaii, vorbindă țărचेште. Sokotindă къ oamenii ачеіа аră fi țарчі, întrebarъмă desне а-
чеаста не бъръниі къ kari medeamă la vorbъ.

— Ня. resunse хнълă, аіче тогї vorbимă țărчеште.

— Dar нă sъntегї Bългарї?

— Sіntemă Gъгъдцї.

Rъsunсхлă ачеста не фкк sъ ridemă фгъ sъ voimă. Пе хгмъ іnsъ не се esulikъ lăkrălă. Lăkхitorii а-
честă sată sъ нămeskă аша, fiindă къ sъntă адх-
нъръ de mai mălte semingї: Albanezi, Bългарї, Romъni шї Grecї. Eї vorbeskă къ тогї, femeile шї konїї, limba komънъ къ kare аă venită de ne-
ste Dънъre; dънъ ача țарчеaskъ, ka limbъ komъ-
se sokoate шї ача romъneaskъ, къчї не ачеста o vorbeskă тогї.

Бъръниі не sușserъ mai mălte sъvenire шї e-
pisode dene timuălă rъsboaeloră Rъso-țарчемti dъ-
не kare ni s'a lăată Bassarabia. Rъшї, dънъ іn-
kierea нъчї, dеtеrъ neste Dънъre не тогї Tъtarїї
maxometanї че okъnă Bъgeakъlă, lokъrile rъmase
nelъksite le іmъrцїrъ la lăkхitorii че adșseserъ
de neste Dънъre. Къ kinălă ачеста s'aă fondată
koloniile не lokălă Bъgeakъlăї vekїă. De o datъ се
ашezаръ нămai lăkхitorї de neste Dънъre; не хг-
мъ іnsъ venїrъ шї Germanї. Пъmъntălă се іm-
пъrцї dънъ komъне, partїcipъndă не fiekare fami-

liș kȳte kȳ 50 desetine*. Dȳnȳ kreșterea nȳmȳ-
rȳlȳi lȳkȳitorilorȳ, astȳzȳ vine kȳte 30—35 dese-
tine de familie. Nȳmaȳ 42 sate mȳ kȳ Bolgradȳlȳ
aș venitȳ pe partea Basarabiei ĩntoarsȳ Moldovei.
Afarȳ de Vȳlkȳneștȳ, ȳnde, nrekȳmȳ ziseiȳ, lȳ-
kȳitorii se nȳmeskȳ Gȳgȳȳȳȳ, toate ȳelelalte sate
sȳntȳ lȳkȳite de Bȳlgari; ȳnde mȳ ȳnde se aflȳ kȳ-
te ȳnȳ Grekȳ pĩntre ei. Iar koloniștii Germani aș
rȳmasȳ toȳi ĩn partea Basarabiei Rȳseștȳ.

* O desetinȳ are 72 de prȳjini.

XIX.

Vulcanesti, monumentulu.

Пѣиндѣ-не-се каіі, trekъгъмѣ nrin satѣ, arѣn-kîndѣ kѣ плѣчере okiі kѣndѣ în dreanta kѣndѣ în stѣnga, ші admirѣndѣ aшезѣrile ачесторѣ linimtiѣi lѣkѣitorі, kare nretѣtindenі resnirѣ bѣnѣ-stare, bogѣѣie ші ferіchire. Întrѣ adevѣrѣ, împreјѣrѣlѣ fіѣ-kѣreі kase se vede ѣnѣ stabilimentѣ de fermѣ kom-plektѣ: okolѣ de fѣnѣrie ші arie, шѣгѣ nentrѣ karѣ ші плѣгѣrі, graјdiѣ nentrѣ vite marі ші miѣi, koteѣe nentrѣ naserі ші alte animale domestіche; niѣi o kasѣ nѣ este împreјѣrѣlѣ kѣreіa sѣ nѣ se vadѣ assemine atenange. Gardѣrile sѣntѣ în genere de stѣxѣ îmnletitѣ kѣ o admirabilѣ gibѣѣie ші elegancѣ; ѣnele sѣntѣ de kѣгѣmidѣ ші bolovanі. Kasele sѣntѣ dѣrate înr'ѣnѣ kinѣ kare ѣne la noi

s' ar p̄rea estraordinarī: se ica l̄t̄, se fr̄m̄n-
t̄, m̄i apoi se kl̄deute d̄n̄ forma kare vor̄ s̄
dea p̄regilor̄: fie-kare r̄nd̄ de l̄t̄ ce se a-
maz̄, se las̄ de se ̄s̄k̄, m̄i aua, k̄nd̄ p̄-
retele s' a f̄k̄t̄ dest̄l̄ de nalt̄, se kl̄deute de-
as̄nra lemn̄ria ce treb̄e s̄ s̄s̄in̄ konerem̄nt̄l̄
de st̄x̄, se îndrenteaz̄ m̄i se tenk̄esk̄ p̄regī;
m̄i eat̄ kasa gata. K̄ kin̄l̄ acesta se fak̄ m̄i
p̄regī deosebitelor̄ atenan̄e. La asemenea in-
ven̄īne nevoea a fost̄ dask̄l̄: linsa de lemn̄
m̄i de neatr̄. L̄k̄itorii ne sn̄neā k̄ inkredin-
̄are k̄ asemenea edificiī s̄nt̄ dest̄l̄ de tar̄ m̄i
k̄ld̄ra în ele este nekontestat̄.

Ēmind̄ din V̄lk̄nem̄ti se face îndat̄ ̄n̄
deal̄ dest̄l̄ de întins̄, în vîrf̄l̄ k̄r̄ia este ̄n̄
mon̄ment̄ mare m̄i im̄osant̄. Acesta fiind̄ în
marginea dr̄m̄l̄i, ne kobor̄r̄m̄ ka s̄-l̄ vedem̄.
Este ̄n̄ piedestal̄ kare, de la p̄m̄int̄, are mai
înt̄ī patr̄ trente; deas̄nra acestor̄ trente pide-
stal̄l̄ se kontin̄, în form̄ k̄adrat̄, la o în̄l-
̄ime ka de 10 palme: ne asemenea piedestal̄ este
p̄s̄ ̄n̄ obelisk̄ rot̄nd̄ nalt̄ ka de 50 palme
m̄i gros̄ ka de 6 palme în diametr̄. Deas̄nra
obelisk̄l̄i este p̄s̄ o neatr̄ mare în patr̄ kol-
̄urī m̄i din d̄ō b̄k̄̄i; peste a Aceasta o alt̄ nea-
tr̄ mai mik̄, m̄i as̄nra ei o kr̄ce înfint̄ într'o
semi-l̄n̄, iar ne marginile kr̄cei animate nimate
balan̄e de k̄m̄p̄n̄.

Pe nartea nordikă a nădestalăii este o tablă groasă de fier ne kare, în litere de alamă, se citește inscripția următoare în limba rusă:

Non Solum armis.

Monumentul acesta
a nememorabilei bătălii

În kare aș căzută nentru totă deașna

krăzii Ianițeră

kari mai mari sekli

Sneriase Europa, Asia și Afrika,

este ussă

Dum ordinul Împăratului Nikolae,

autokratorul tuturor Rusiilor

în timnul

General-gubernatorului al Noșei-Rusii și

al Basarabiei graț Voronțov

și în timnul

omtenescului guvernator al Basarabiei

Feodorov.

Pe partea sudică earșii se vede inscripțiunea următoare:

1770. Iuli 21.

Graț Petru Aleksandrevici

Romianțov

ne lokul acesta

kx wante-snre-zече mii
 ostaii Rxi
 aș bxtxtș
 armia tgrceaskș
 de xna sxtș çinçi zexi mii
 sxb komanda
 Marexi Vizirș Xalil nama.

Monșmentxlș acesta este totș ziditș de niatrș
 çionlitș, noroaș dar tare. Josș era inkonjratș
 de xnx lanș de ferș, prinsș în stîlnșmorî de nea-
 trș; dar dșpș çe Rxi aș rșdikatș sentinela çe
 aveaș akolo, lanșxlș s'aș fșratș mi stîlnșmorîi sînt
 desliniçi din fșndamentxlș lorș. Mai pe xrmș însș, sa-
 txlș a' pșsș xnx pșzitorîș.

Mai în sșsș de monșmentxlș acesta, în nar-
 tea nordikș, mai sșntș inkș doz monșminte miçi
 mi în alte forme. Timnxlș însș nx ne ertș ka sș
 ne dșchemș sș le visitșmș; dar çe e drentxlș, kș
 niçi kșriositatea noastrș nx era tokmai mare, fiindș
 kș în așeste monșminte nx vedeamș niçi antiçita-
 tea niçi vre o dșlçe sșvenire istorikș. Într'ade-
 vșrș rșsboixlș Rxiilorș de la 1770 ne-a mșntșitș
 de Tștarî, kari okșpnșndș marginea çereî noastre
 desne Mare, adeseorî bșntșiaș çerile romșnewști
 în kinxlș çelș mai barbarș; dar așeastș mșntșire
 ne a kșstatș skșmnș, kșçi sakrifîçurile învingșto-

rilorilord a trebuit sã le plãtimã noi, kã perderea
 mai întãi a Bãkovineĩ mi apoi a Basarabieĩ! Tri-
 stã soartã a popoarelor slabe mi a ȕerilorã ne-
 ȕnite!

XX.

Călători'a și reveri'a.

Aveamă o postă de fâkătă pînă la Bolgrad. Mănașlă nostră, kă șnă măeră sîlbatekă și monotonă, îndemna kaii; eară noi, komănikăndă-ne din kăndă în kăndă kăgetările ce ne inspira inimile noastre absorbite de frămăseșă natărei, treceamă dealuri și dealuri vîi și vîi, kă atăta înkăntare, în kătă nă mai kăgetamă la plăcherea de a vedea loklă kătră kare mergeamă.

Kă toate ačeste nă utiamă de ce ne înkăntamă. Dealurile se zăreaș în orisonte goale; nă se așzia de kătă grieri de prin fănășe și kăntelele de ferichire ale krăsteiloră; niči lătratălă șnă kăne măkar, kare să ne indiche vre șnă sată să lăkăină în depărtare. Nămai cherălă celă

limpede k8 milioanele l8i de sor8 sk8nteetori8 redeshenta sim8u8i8nile noastre 8i ne sn8nea k8 s8n-tem8 ne n8m8nt8 8i k8 este 8n8 D8mneze8 kare-le k8rm8eute toate.

Dar de la 8n8 timp8, amik8l8 me8 n8 mai resn8ndea la vorbele mele. R8koarea sere8, o-boseala dr8m8l8i 8e f8k8sem8, 8nt8nerek8l8, lini-8tea 8e domnea 8n nat8r8, 8l8 adormise. At8n8e, ad8n8it8 8n fel8rite k8get8ri, 8itam8 8ine s8nt8, k8 8ine m8 afl8, 8nde merg8, 8i m8 kredeam8 a8i k8z8t8 din no8ri 8ntr'o l8me nek8nosk8t8, a8i pl8tind8 8n mizlok8l8 8n8i o8ean8 f8r8 de bark8, a8i sb8r8nd8 p8ntre stele 8i k8leg8nd8 pe 8ele mai fr8moase f88eam8 girlande fantastice; a8i fer8it8, a8i desperat8, voeam8 k8te o dat8 s8 str8ng8 ne toat8 f8nt8ra 8n bragele mele, iar k8te o dat8 s8 sdr8besk8 glob8l8 n8m8nt8l8i ne kare m8 allam8.

Dar 8ntre estas8ri 8i rever8i, o fling8 ne kare o vedea n8mai 8nkin8irea mea, o fling8 aer8ian8 8i misterioas8, k8 o voce d8l8e 8i armonioas8, ating8nd8 fr8ntea mea k8 ni8te degite mai 88oare de k8t8 arinele 8n8i fl8t8r8 de noante, pare k8-m8 z88ea:

Aide, poete, vino kă mine;
 Lastă-ți estasle, nămaî visa.
 Anăkă-ți lira, kăchî voîș kă tine
 Pășinș akăma a maî kănta.

Ce este omăle? o fantasie.
 Ce e viața? șnș fșmș șșorș.
 Ce este lămea? o poesie.
 Kăntă, poete, kăntă kă dorș.

Viăța și lămea, șăntș ale tale:
 Totș omăle este domnș ne pămăntș.
 Fă-ți dăpă voe, mergi ne-orî ce kale;
 Kăntă, șă șăne al tăș kăvăntș.

Dar cherș și stele șăntș prea dearte;
 Nă noți akolo a te 'nălă.
 Josș ne ăăăă inima-ți bate:
 Aichi, poete vin' a kănta.

Patria-ți este în sbăchămare;
 Frații tăi trebăe a se șni;
 Kăă de-î skoate din desbinare;
 Kăntă, poete, nă te 'ndoi.

Mă aflamș înkă în înkăntarea genăleș che mă
 visita, kăndș de o dată mă deștentaș în vede-
 rea șnș șnektakolș ameșitorș:

Ajungeîndă în kâlmea şnăi deală prelungeită, pre kare îlă sşiamă de demăltă la pasălă kalălăi, de o dată dădăiă kă okiî de doţ globări marî şi lăminoase, din kare şnălă revărsa skănteî fosforice. De o dată krezăiă kă mă aflamă săb impresiunea visăriloră estasălăi meă; anoi peste şnă momentă, kă: ceea ce vedeamă era şnă fenomenă chereskă, şnă jokă kapriciosă ală natărei; dar kărgîndă mă lămăriă kă aţeasta era lăna plină kare răsărea şi kare se înfăşămea vederiloră mele aşura lăkălăi lălnăkă kă o magnificenţă şi o mândrie nesăşă. Plăţerea mea fă aşa de mare, în kăţă şipaiă kă şnă koniă. Atănce kompanionălă meă, karele se afla în brăţele lăi Morfeă, se deştentă, şi şuoră î fă a înelege kă ne anronieargămă de Bolgrad, kăţi tîrgălă se zărea, la lămina lănei, pe kostele altăi deală dinkolo de lălnăkă.

Koborîndă valea, trekîndă peste o frămoasă şosea ce este în koadă lăkălăi şi sşindă înkă şn deală, intrargămă kă ferire în Bolgradă şi trasserămă la kassa Intendănei şnde çerărgămă osnitalitate.

XXI.

Înșirite—Mărgărite.

Așa e, skømnilorø cititori, kȃ v'amø desfȃ-
 tatø kȃ stanȃa nrechedentø, kȃ reveriile, kȃ esta-
 sȃrile mi kȃ poesia mea? Dar, sȃ mȃ kredeȃi, niȃi
 a zecȃa parte nȃ v'amø sȃrșȃ din impressiøniile cȃ
 mi-a fȃkȃtø kȃlȃtoria asta de o postȃ, de la Vȃl-
 kȃnești pȃnȃ la Bolgrad. Înkȃpȃșȃi-vȃ kȃ amø fȃ-
 kȃtø doȃ ore de distanȃ. În aȃeste doȃ ore fan-
 tasia mea nȃ a dormitø; mi dȃkȃ așȃ stȃ sȃ în-
 șirø kȃ strikteȃ toate jokȃrile fantasiei în doȃ o-
 re, kredeȃi kȃ mȃ ar trebȃi mȃltø timnø de skrisø
 mi dȃmneavoastȃ mȃltø rȃbdare de cititø. Zikø
 kȃ v'arø trebȃi rȃbdare, pentȃ kȃ uȃiȃ cȃ vra
 sȃ zikȃ a cȃti la sekȃtȃrȃi în timnȃrȃ serioase. A-
 deseorȃ svȃrlø din mȃnȃ o kȃrte kȃndø dȃø neste

sekȳtȳrĭ; dar dȳnȳ ȳe o mai ĩeȳ la ȳititȳ, se ĩntȳmnȳ kȳ tokmai la ȳrmȳ, la ĩnkierē, daȳ peste vre o idee saȳ o frasȳ, kare mȳ desdȳȳneazȳ de nekazȳlȳ de mai nainte.

ȳtiȳ kȳ toate aȳeste kȳ, dakȳ aȳĭ fi ĩnȳirat kȳteva anekdote neadevȳrate, nrekȳmȳ fakȳ mȳlȳĭ aȳtorĭ minȳinowĭ; dakȳ v'aȳĭ fi spȳsȳ kȳ ne-aȳ eȳitȳ ĩnainte niȳte xouĭ saȳ niȳte balȳrĭ din giatȳle kȳrora nȳmai kȳ o bravȳrȳ rarȳ amȳ skȳpatȳ; daka v'aȳĭ fi ĩnȳiratȳ aiȳe lȳkrȳrĭ verzĭ mĭ ȳskate, dar ȳeva mai biniȳorȳ skrise; ȳtiȳ, zikȳ, kȳ v'ar fi fȳkȳtȳ mai mȳltȳ nlȳȳere. Dar aflaȳĭ kȳ eȳ sȳntȳ ȳnȳ skriitorȳ mĭ ȳnȳ tȳristȳ veridikȳ; mĭ fiindȳ kȳ nȳ-mĭ nlȳȳe vorba lȳngȳ, spȳĭȳ lȳkrȳrile kȳtȳ se poate mai ne skȳrtȳ. Bȳkata aȳeasta o skriȳ ĩnr'o searȳ kȳndȳ nȳ aveamȳ gazeta de Moldova ka sȳ mȳ poatȳ adormi; mĭ amȳ sokolitȳ sȳ-o skriȳ aȳa, ĩn skopȳ kȳ, ȳine ȳtie? poate va adormi ne ȳineva; mĭ aȳel ȳineva va rekomȳnda skrierea mea mĭ altȳi kȳĭva, ka reȳetȳ de somnolinȳ.

Decĭ fiindȳ kȳ ĩn momentȳlȳ aȳesta visȳrile mȳ aȳteantȳ ka sȳ mȳ strȳngȳ ĩn braȳe, vȳ zikȳ de o kamȳ datȳ: Noante bȳnȳ!

XXII.

Deskrierea Bolgradului.

Bolgradul este reședința principală a coloniștilor Bassarabiei. Aice lăcășeskă koloniștii cari s'aș dedat la comerț și la industrie. Aice e orașul unde ei făcă transakțiunile lor, unde cei ce voeskă să vândă adică ce aș de vânzare și cei ce voeskă să cumpere grășeskă ce le trebuește. Aice e kanitala unde lăcășeskă essekștorii șuremî ai legilor și intendantul ce reprezentează pe kanul statului.

Bolgradul are la 28,000 suflete lăcășitori, kă 1077 kase. Orașul este konstruită ka toate orașele rusești kă o regularitate de porneală: strade kîț se poate de largi; kasele fiecărei strade toate ne un model, năse pe linie și în dențătare egală una

de alta. În centrul este o piață mare, în mijlocul căreia se află o biserică mare de o arhitectură modernă, înconjurată de un bulevard de două rânduri de arbori, a cărora felul a scăpat din memoria mea: mi se pare că sunt tei și nloni.

Biserica aceasta este plină la asuektă, mare, ridicată de la temelie cu vreo o zece trepte, cu trei altare și cu icoanele zugrăvite după Rafael și alți pictori italieni. Ar fi meritată să facă o descriere artistică despre biserică aceasta; și într-adevăr dacă uităm că sînt mulți cetitori cărora sînt le plăcut artele, m'amîi fi pîrsă să ieș bine la ochi toate și să borbesc despre cea mai de ne urmăm particularitate a acestei edificii.. Lasă dar treaba aceasta pe altă dată, și încă dacă altă dată va face-o înaintea mea, amîi fi și mai mulțumit. Dar pentru cei ce-mi facă iluziune despre biserică aceasta, precum imi făceamă eu după cele ce auzisemă numai, voi spune că nu e ceva de sneriat.

În jurul pieței mai toate locuințele sînt pentru treburi publice: case pentru Intendant, pentru servitorii bisericești, pentru școală și profesori, pentru poliție și pentru *Vibor*.

Din fie-care latură a pieței, de la capăt înaintea, porcedă și drenta în toate direcțiile; în kîtă de la fie-care colț se încheie două și.

Amîndă și din stînga către amîndă, locurile

închene a se face koborîuș, kȃchî este koasta lakȃ-lȃi Ialȃnkȃ. Koborindȃ ne ȃliga aȃeasta, în drea-nta, se mai-vede o mikȃ piaȃ în mijlokȃlȃ kȃ-rȃ se aflȃ ȃnȃ magazinȃ mare de peatrȃ ȃionlitȃ și koneritȃ kȃ oale, destinatȃ pentrȃ denȃsȃlȃ pȃinei de rezervȃ. În stȃnga este intrarea în grȃdina pȃ-blikȃ.

Emindȃ ȃineva afarȃ din orașȃ, între rȃsȃ-ritȃ și ameazȃ-zi vede de departe ȃnȃ lokȃ îngrȃ-ditȃ, înkonjȃratȃ kȃ arbȃrȃ alemȃ și kȃprinȃtorȃ de kȃrȃchî și niere felȃrite. Akolo este ȃintirimȃlȃ; kȃchî Rosia, în nrivirea morȃurilor, a lȃatȃ mȃsȃrile de ȃivilisaȃiȃne eȃroneanȃ: înmormȃntȃrile nȃ sȃntȃ ertate a se face înlȃȃntȃ orașelorȃ, ka ne la noi.

Pentȃ ka sȃ komplekteȃ deskrierea Bolgra-dȃlȃi, trebȃe sȃ mai sȃȃȃ kȃ desȃre partea nordȃ-vestikȃ sȃntȃ sȃte de morȃ de vȃntȃ. Aȃeasta în-kȃ așȃ fi voitȃ sȃ o sȃȃȃ mai înainte de toate fiindȃ kȃ totȃ deȃȃna kȃndȃ vȃdȃ o moarȃ de vȃntȃ mȃ-adȃkȃ aminte de întȃmȃnlȃrile lȃi Don-kȃșotȃ; înkinȃindȃ-mȃ kȃmȃ se lȃnta elȃ kȃ o moarȃ, kre-zȃndȃ kȃ are a face kȃ smeȃi kari-ȃ rȃpiserȃ pe Dȃl-ȃinea sa, totȃ deȃȃna îmi vine a rȃde fȃrȃ de voie.

XXIII.

Gradina mi lakǎlǎ.

Visitarǎmǎ grǎdina 'nǎblikǎ, kǎčǎi, mai alesǎ eǎ, sǎntǎ mare ǎrbitorǎ de arbǎri ōi de florǎ.

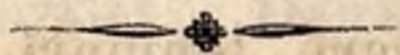
Grǎdina ayeasta este foarte spǎgioasǎ: de činčǎ orǎ mai mare de kǎtǎ Čiŝmegiǎlǎ din Bǎkǎreŝti ōi de zeye-orǎ de kǎtǎ grǎdina nǎblikǎ din Iaŝǎ. Ai-če aŝǎ avea plǎcere sǎ portǎ ne četitorǎlǎ meǎ ne niŝte kǎrǎri de makadamǎ saǎ de mozaikǎ; sǎ-ǎ arǎtǎ arborǎ essotičǎ de o raritate prečioasǎ; sǎ-lǎ kondǎkǎ prin labirinte ǎntǎnekoase saǎ amegitoare din kare sǎ nǎ mai poatǎ eŝǎ; sǎ-lǎ ǎmpingǎ peste statxe de-ale lǎi Fidias, saǎ de ale lǎi Michel-Ange; sǎ-lǎ skaldǎ ǎn fǎntǎni arǎnkǎtoare de ane saǎ ǎn basinǎri (xavǎzǎri) ǎn preǎnǎ kǎ Naiadele, kǎ Silfidele ōi kǎ Nereidele; sǎ-lǎ ǎrkǎ ne movile ǎm-

provizate unde s'îi par' k' vede pe Apolon k' Masele în fericiire neînkin'it'. Dar or'î k'it' voie b'nt' a'îi avea, n' pot' s'î-l' port' de k'it' pe ni-
 şte k'rb'ri nat'rale de k'arînd' k'rb'ite (ba înk'nele sta' ask'ns'e în d'rd'î mi b'lb'rii); n' pot' s'î-î ar'it' alt' fel' de arb'ri de k'it' nişte tei, nlo-
 n'î sa' frasin'î fr'mou'î de kare or'î c'e c'etitori' va fi v'z'it' în or'î c'e p'd're fericit' din c'eara noa-
 str'; sa' arb'ri fr'ktifer'î dest'le de ale'î, fiind' k' B'lgari' a'ice p'reg'tea' fr'kte (noame) p'entr' masa mare'î Împ'rat'. Des're labirinte n' poa-
 te fi vor'b'; k'rb'ile s'înt' d'rente ka mi x'ligele ora'ş'le, p'entr' ka s'î n' se r'et'ceass' c'ineva. Stat'e n' pot' s'î fi' akolo unde poate s'î fi' tea-
 m' de staf'î. Dar este o f'înt'nt' a k'reia sor-
 gente p'rchede k'iar din lok'le unde se afl', mi c'e e d'rent'le ana e min'nat': k'erge într'und' prost' mi mik' basin', fericit' l'kam' de broante, kare noantea se îngîn' k' p'rivigitorile. Dar, ka l'kr' de fantas'î mi de l'ks', este und' pavilion' de peatr' c'ionlit', în kare într'und' c'ineva de o dat' d' pe-
 ste und' mik' salon' mi ano'î peste do' k'm'rb'ce l'tr're; a'cestea bine înt'regîn'te mi garnisite k' p'g'ine mobile r'stice. Deas'ura a'cest'î pavilion' este und' balkon' în kare, dak' sk'rb'ile n' ar fi a-
 mering'at' k'dere, ne-am' fi s'it' s'î ne b'k'rb'm' de c'eva p'rivire. A'ceast' m'lb'rmire ne-am' în-
 dest'lat'o, koborînd'ne de akolo pe o k'rb're la

vale, kȳčī, dȳnȳ ȳe fȳkȳrȳmȳ vȳe o sȳlȳ de paȳȳ, aȳnserȳmȳ la maȳlȳ Ialȳkȳlȳ.

Ne aflamȳ akȳma kȳarȳ ne lokȳlȳ ne ȳnde era sȳ fiȳ xotarȳlȳ Rȳseskȳ dȳnȳ pȳreliminȳrile pȳȳeȳ Tratatȳlȳ de Paris. ĩn adevȳrȳ, dakȳ Komisiȳnea de delimitare ar fi gȳsitȳ pȳstinȳioasȳ demȳrkarea dȳnȳ bazele Tratatȳlȳ, astȳzī Bolgradȳlȳ mi kȳ grȳdina ĩn kare ne aflȳmȳ, nȳ ar fi fostȳ visitate de noi.

Lakȳlȳ Ialȳkȳlȳ este limnede ka o mare. ȳeea ȳe este kȳriosȳ, este kȳ fȳndȳlȳ seȳ este nrȳndosȳ ĳī aȳeasta ĩndeamnȳ ne orī ȳine la skȳldȳtoare; mai alesȳ kȳ are valȳrī ka de Mare ĳī, de la maȳlȳ, poate sȳ se dȳkȳ ȳineva nȳnȳ la distanȳȳ de o sȳtȳ stȳnjini fȳrȳ sȳ aȳbȳ nevoe de ĩnotatȳ. Suerȳ kȳ lakȳlȳ aȳesta va fi visitatȳ de mai ĳȳlȳȳ din komnatrioȳȳi mei, kȳčī bȳile din Ialȳkȳlȳ aȳ fakȳl-tatea a ĩmȳrȳȳtia lediȳlȳ, saȳ kȳmȳ se zȳȳe ĩn limba veke, ȳrȳtȳlȳ ĳī melankolia. ĩntr'adevȳrȳ dakȳ se vorȳ fi aflȳndȳ prin Bȳkȳreȳȳȳi oameni kari sȳ se satȳre de politikȳ ĳī de netȳȳerī sgomotoase, ĳī vorȳ voi sȳ se retragȳ afarȳ, ȳnde sȳ mediteze ĩn nȳȳe saȳ sȳ lȳkreze ȳeva opere de fantasȳȳ, le re-komandȳ Bolgradȳlȳ. Eȳ, ȳnȳlȳ, mȳ asoȳiezȳ, kȳar nentȳȳ anȳlȳ viitorȳ kȳ ȳnȳȳ ka aȳeȳa, ĳī le pro-mitȳ liniȳtea ȳea mai nȳȳkȳtȳ, renaosȳlȳ ȳelȳ mai dȳȳȳe ĳī ĩnsȳrȳȳȳnile ȳele mai sȳȳȳe.

XXIV.

Skoale mi privilegiuri Bălgare.

În toate satele koloniștiloră aă fostă (notă zi-
 че кѣ сѣнтѣ инкѣ) skoli. În Bolgradă inkѣ este
 8na. Afară de elementele четиреї, ale skrisoreї, în-
 вѣщѣтірile нѣ mergeaă mai departe. Se înțelege
 кѣ limba în kare se predaă obiektele ačeste este
 čea ruseaskѣ. Bălgariї akuma se roagѣ sѣ li se
 dea professori, arătîndă dorinčѣ a învăța limba
 noastră și a înflința кѣ șnesele loră și kiară 8nă
 gimnasiă. Skoli rărare, de arte saă de messeriї,
 n'aă avărtă și ničї nă aă. Kîndă aă simțită nevo-
 ea de vre o meserie indăstrială aă adășă kîte 8nă
 meșteră de 8ndeva, aă învățată kîte кѣщї-va flă-
 кѣї, și apoi i-aă dată drămărlă. Nămai ast-felă s'aă
 formată čismari, ferari, lemnari, kroitori, argintari

mi alți meseriași de kară aș putea avea nevoie
 un popor ce se află în căutare de cunoștințe
 tehnice și a binelui civilizației noastre. Kînt
 despre cunoștințele agriculturii, n'as simțit nevoie
 de învățători: pe locurile întinse mi mănoase ce
 le posedă, s'as priceput să-mi crească țărmele
 și să-mi facă ogoarele. Mălumit că viața ma-
 terială din țară nu-i era ertată a ei, Bulgarii se
 simte destul de fericiți kînd vede o șură de vite
 în ocolul se, kînd poate vinde zece douăzeci ki-
 le greș la Dăne, kînd are tot ce-i trebuie în
 casă și mai ales kînd are mai mare număr de
 copii.

Privilegiile ce aş avută Bulgarii, în adevăr sînt însemnate. Dăru ce fî-kare sată are jăde-
ușlă seă, alesă de komănu, anoi ūnă asemenea jă-
deuș sūremă se află în Bolgradă. Acestă jădeuș,
alesă pe trei ani nrin delegați ai tătloră komă-
neloră și komnășă din trei persoane, dirige toată
administratūra: adăru dăru kătre găvernă și a-
cele kătră kasele loră pūbliče; jădikă proceșurile
și împakă čertele; kărmăieskă averile orfanilor;
se okăru de așezămintele și îmbănuțăuirile pū-
bliče; în fine poartă kă denlină pūtere toate fūnkciune-
le ūnei aștorități. Găvernășă împăruțeskă avea nă-
mită ūnă Intendantă, dar fakăltatea areștia nă era
de kătu a prevegia pūzirea legiloră și a legalită-
ței din partea Viborășă. Dăru asemenea organi-

săchne se poate zice că koloniile sîntă un stat în stat. Se înțelege lăcrăle că dîndăse Bulgari-
lotă asemenea privilegii, n'ă nresidată nămai sim-
păntăle umanităței; spirităle legăitorăle se poa-
te zice că a fostă mai măltă politikă. Faîma fe-
ricirei Bulgarilor din Basarabia sbăra neste Dă-
năre, mî apoi... unde mai ajăngea!

Nă mtiă ce măsări se voră adontă că oka-
sănea reorganizărei noastre pentru soarta koloni-
știloră; dar că să rămăie lăcrăle așa, e că ne-
pătină. Sokotina mea este că ei să rămăie, dă-
pă totă drentăle, proprietari pe lokările ce le o-
kăpă, mî, fără de ničî ună altă privilegă, să fă
săuăle legiloră pămpăntăle. Găvernăle romăneskă
nă poate să săsăină năute privilegări ce ă de
skouă desvoltărea unei stărne (race) kare poate
kontra balanăa elementăle nostră națională. Că
alte kăvinte, ăestă străini trebă să se kontonea-
skă în elementăle romăneskă, de bănă oră ce
soarta i-ă legată de pămpăntăle nostră.

XXV.

Deprinderi și datine bulgare.

Datinele Bulgarilor sânt foarte riguroase, ka la toate popoarele ce n'aș ajunsă înkă a se pune în kontaktă kă civilizașnea modernă. Religiositatea loră merge până la fanatismă. Așeașta face de poartă o șră neîmănkată nentru toți cei ce nă sântă de rităș nostră, — mai kă șeamă nentru Evrei. După ce ș'a încorporată kă Moldova partea meridională a Bassarabiei, Jidovii răspândindăse mi prin lokșile așeste, ș'aș cherkată a se vărî mi nintre Bulgari: mai întă se proșaseră ka arendatori de kărșime, dar nă fără îngădușă nișă măkar a mănea ueste noante în sate apoi se dăseră ka negșșitori ambșlanș la Bolgrad. dar marfa loră nișă făr măkar întrebată de preșș.

mi în kъръчение. Lънтрѣлѣ kaselorѣ la Romъnѣ se
 karakteriseazъ prin klъdirea kovoarelorѣ (kare se
 zikъ mi skoarъe mi lъvчere) mi a perinilorѣ, mi prin
 kълmele pre kare staѣ grъmъdite xainele; ачеаста
 pare а-цѣ аръта ne Romanѣлѣ kъчериторѣ gata а съ-
 ri la бътаѣе въ контра нъvълirilorѣ din afarъ саѣ а-мѣ
 ръdika familia mi а se retrage la lokъrѣ askъnse.
 Lънтрѣ kaselorѣ la Bълgarѣ въсъ nъ este аша. Pe
 trentele sъperiore ale sobeѣ (kare mai въ totѣ lokълѣ
 formeazъ xъѣ пъrete desnъrъitorѣ въtre doѣ kame-
 re), саѣ ne polige пъse апроane de nodelele че
 komпънѣ plafъndѣлѣ, sъntѣ въшirate blidele de ара-
 мъ, de plъmbѣ саѣ de farfъrie. Prin kolъrile o-
 дъeѣ mi ne lъngъ ferestre, sъntѣ аninate въ kъe de
 lemne, штерgare, serviete саѣ чеvrele mai mълтѣ
 саѣ mai пъцѣнѣ fine. Pe palъrѣ fъръ de mindire
 саѣ saltele, mi peste nische perinѣ de паѣe пъse ne
 lъngъ пъrъцѣ, sъntѣ ашternъte, xълѣ peste altълѣ,
 kovoаръ саѣ lъvчere, въ kъtѣ formeazъ xъѣ аштер-
 нъtѣ nъ prea vърtosѣ dar niчѣ prea moale. Prin
 аsemine ашternъtъrъ а lъkrъrilorѣ de kasъ, Bъл-
 garka въшѣ rekomъndъ xърnъчѣa sa саѣ аvъцѣa бър-
 batълѣ seѣ, iar observatorѣлѣ rigъrosѣ rekъnoante
 къ Bълgarѣлѣ s'аѣ аmezatѣ аѣче kъ statornъчѣ mi
 kъ konvingere desnre sigъritatea essistingeѣ mi а
 avereѣ sale.

XXVI.

Esplicări si cugetări.

Auî fi fostă b̃k̃xrosă s' fakă o deskriere mai fidelă uî mai am̃r̃antă desne am̃ez̃m̃intele, datinele uî denrinderile koloniutilor̃ B̃lgari, kari saă f̃k̃xtă komnatrioîi nostri; dar înnrej̃r̃rile ñ m'aă ertat a netreche mai m̃ltă pe akolo uî a st̃dia mai de anroane popor̃l̃ă ačesta. Pe l̃ng̃t̃ ačeste, fakă sokoteală k̃t m̃l̃uî din ăititori vor̃ kalifika asemine deskriere ka de prisosă, dak̃t ñ ka trivială. K̃ndă voiă k̃l̃tori o dată prin ăer̃i ăivilisate (l̃kr̃ă ăe înk̃t n'amă ñxt̃tă fače) ṽt promită, domnilor̃, a vorbi desne progres̃l̃ă ăivilisaăiunei uî al artelor̃ de kare avemă nevoie; m̃t voiă str̃d̃xi a ar̃ta ăe linseute la noi uî ăe treb̃e s̃t ñ linseask̃t, ăe poate s̃t fie uî ăe ñ

Moralitatea seksuălă este essemnlară. Kъсъториile se пхнă la kale prin пъринџи, ши adeseori жнџи kari treбџи съ formeze familia se вџдă nentră întџia dată la ora кхххниеџ. Femee saă fată фџрă opoare, este хнă лăкрă фџрă essemnлă. Amorurile klandestine сънтă nekхnosкџte. Seksăлă frămosă este de o рџшinare (пџdoare) estravagantă: în adхнџrile de veselie saă de сџrbare, tinerџи нџмаџ кџндă se приндă în хорă, даă мџна кџ fetele, îndată че danџăлă înчetează, seksurile se despartă ши konvorbirea se џine нџмаџ din okџи ши de denarte. O femee saă fată кџндă vede în kale бџрбаџи ne kare нџ-џ кхноаште, atхнче saă se abate în чeealaltă parte a дрџмăлăџи, saă џшџи kopere faџa daka se simte тџнџрă ши frămoasă; iar daka este înt' o vџrstă resnektabilă, съ ne lokă хџтџндăse în нџмџнтă пџнă че trekџtorăлă аă trekџтă de ea. Ачеаста џнсă se vede кџ este o deprindere че s' a џнрџдџчинată în datinele Bălgariloră џнкă de кџндă trџăă în kontaktă kă Тџрчџи; vine apoџи ши de la linsa de sociabilitate.

Portăлă че аă Bălgariџи, нџ џтиă daktă se poate пџми naџională. Аџи se vede kojokăлă saă săkmanăлă romăneskă; аџи шанка рџseaskă de postavă ши kă kozorokă denainte, аџи кџшма ши пџлџria romăneaskă; аџи notărџи сџrbeshџи, аџи џmenџи тџрчeshџи, аџи oninka рџмџneaskă. Abalele че le poartă ne deasănра, аџи аă forma sarџџiloră mache-

donene, ați formele kanrigioase ale mantalelor
de ne la noi.

Nşmaî Bşlgarşele se poate zice kş aş nşstratş portşlş lorş originariş. Rokiile lorş se fakş de materii de lîntş, mai groase saş mai şşngiriş, manş-faktşrş de a lorş: fşrş de mşniş, kş nenşii res-kroiş kş kşndş ar fi totş d'asna gata a anleka komilşlş la şinş, şi kş poalele nş prea lşngi şi fşrş inkreşitşri. De fşstş niş vorbş e: le s'ar nşrea foarte şişdatş kşndş ar vedea krinolinele şi malakofşrile damelorş noastre; s'ar mira de poalele şele şmflate kare nşnş ne bşrbaş iş işdo-ealş desne essistinş nişşorelorş şi a nşlnelorş. Kşmesh lorş este işkeiatş nşntş la gîţş, kş nenş de bşrşngişkkş şi kş mşnişele lşngi, de o lşngime mşşratş, işntş ne işkietş iş partea de josş iş kşţş okişlş satanikkş poate fşra kîte o privire de braşş frşmosş, karele nş are alţ garnitşrş de kîţş vre o brşşea groaş de argintş. La kanş se leagş kşndş kş fesş, kşndş kş şşlnanş saş testemelş; iar kşndş eş din kasş, aflş komodş şi ştergarişlş romşnşelorş noastre.

Nu mă dădă că descrierea mai departe, nentru că s-a ajuns la nașii săi la ciobote, mi mai alesă nentru că mi se pare mai nemerită să vă vîră într-o casă de ale acestor lăcători, că s-a vedea cămă este în lăuntră. Aice lăcălă se mîrginește numai în cele de neapărată trebuință

ar trebzi sã fie anlikabilã; mã voiã strãdã în ceea ce promitã, pentru ca sã zik komnatrioii mei kã le-amã datã o skriere în adevãrã folositoare. Dakã însã lãmea ar voi sã fiã dreantã, nã kredã sã afle paragiãnilã saã povestirile mele kãr kã totãlã nefolositoare. Prekãmã vedeiã, eã arãtã lãkrãrile aua kãmã sãntã mi kãmã le-amã vãzãtã; mi patrioii seriouã, saã filantronii kari vorã avea ambigiuãnea a lãkra la regenerarea auestã koligã al Romãniei, notã kãlege ceva notige din suãsele mele ka sã le fiã de ajãtorã la timnã kãndã vorã nãtea face ceva.

Dar este, mi se pare, timnã ka sã lãsãmã Bolgradãlã; destãlã amã meãtã o noante aice; mi trebãe sã plekãm kãtre Ismailã, ãnde amã hotãrãtã nãmai de kãtã sã mergem.

Însã earãmi mi earãmi sate Bãlgãreãmi! mi aueste sate sãntã atãta de bine fãkãte, lãkãitorii lorã mi se parã atãta de fericiigã, în kãtã sãntã gelosã de soartea lorã: amã dori, mi totã kãgetã kãmã arã nãtea lãkrãlã sã se faktã, ka toate satele din Romãnia sã ajãngã în aua stare. Daã drentate mi krezare Bãlgãrãlã kãndã ilã aãdã zikãndã kã sã krede fericitã în Moldova. Elã aua trebãe sã se kreadã, fiindã kã este legatã mi linitã de pãmãntãlã auesta; elã nã are nevoie a kãgeta la altã gearã, la altã patriã, la altã viaã; ne pãmãntãlã achesla elã vede ãnã *Eldorado* în kare are sã-mi

perpetue posteritatea, dakȃ soartea mii sekolii ilȃ vorȃ îngȃdȃi. Kȃmȃ darȃ sȃ se fakȃ ka mii Romȃnȃlȃ sȃ aibȃ asemenea legȃminte pe pȃmȃntȃlȃ patriei sale, mii asemenea perspektivȃ în viitorȃlȃ posteritȃtei sale? kȃmȃ sȃ se fakȃ ka poporȃlȃ nostrȃ sȃ nȃ mai emigreze kȃrȃndȃ în ȃerȃ streine soartȃ mai bȃnȃ mii lȃsȃndȃ în ȃrmȃ-ȃ ȃnȃ pȃmȃntȃ ȃe reklamȃ amorȃ de patrie mii de naȃionalitate? Legea agrarȃ, aȃea lege kare, începȃndȃ de la Elenȃ mii Romanȃ, a jȃkatȃ aȃa de mare rolȃ în istoria popoareȃlorȃ, oare-kȃmȃ se va rezolva în patria romȃnȃlȃ? Fi-vorȃ atȃtȃ de pȃtrȃnzȃtori kom-patrioȃii mei în kȃtȃ sȃ înȃeleagȃ tendinȃele sekolȃlȃ, pentrȃ ka sȃ preȃntȃmpine reskoalele mii sȃ întȃreaskȃ patria? O, sperȃ; fiindȃ kȃ adevȃrȃlȃ mii drentatea trebȃe sȃ fakȃ înkȃnjȃrȃlȃ lȃmei, mii o datȃ kȃ ȃivilisȃȃiȃnea trebȃe sȃ viȃ mii progresȃlȃ în aȃezȃmintele ȃmanȃtȃiei!

Treȃeamȃ pe kȃmpiiile kȃltivate ale koloniȃtilorȃ. Kredeamȃ kȃ mȃ aflȃ într'o ȃearȃ noȃ. Nȃȃi o palmȃ de lokȃ lȃsatȃ fȃrȃ de kȃltȃrȃ: ogoarele de porȃmbȃ (попѣшої) de o parte, aȃele de ȃȃine albȃ de altȃ parte; toate tȃete kȃ o simetritȃ admirabilȃ, — nȃȃi ȃnȃlȃ mai mare de kȃtȃ altȃlȃ. Dar kȃmȃ de se ȃine asemenea regȃlaritate mii bȃnȃ rȃndȃialȃ? kȃmȃ de nȃ komrȃnde ȃnȃ lȃkȃitorȃ lokȃ mai mȃltȃ, mii altȃlȃ sȃ rȃmȃȃ mai kȃ pȃȃinȃ? Nȃ: kȃȃi lokȃrile se împartȃ prin inginerȃ în por-

mişni egale dăpă nămărlă familiilor. Această o-
peraciune se face întotdeauna fiindcă kă şi lokxri-
le se schimbă dăpă trebăinţ: acolo unde într'o
vară se face pâine albă, la anulă viitoră se lasă
nentră pămăne, şi *vice-versa*. Finaşele se îm-
pădăskă kă asemenea răndăială, nămai lokxriile de
pămăne se întrebăinţează în komănlă.

XXVII.

Calea și sosirea la Ismailu.

Întâmplat-vi-s'a vre o dată, skamnilor ȕi-titori, sȕ kȕltoriȕi în lȕna lȕi lȕni, pe o mare kȕldȕrȕ, în trȕsȕrȕ jȕmȕtate-deskistȕ, avȕndȕ nȕmai kanȕlȕ ȕmbritȕ iar pe niȕioare ȕi pe brȕce kȕzȕndȕ-vȕ razele soarelȕi kȕ toatȕ grextatea lorȕ, fȕrȕ a fi mȕngȕȕȕi de ȕea mai mikȕ sȕflare de de vȕntȕ, mergȕndȕ ne ȕnȕ drȕmȕ drentȕ ȕi monotonȕ, fȕrȕ a vedea niȕi dealȕri, niȕi vȕi, niȕi pȕrae, niȕi pȕdȕri, ȕi avȕndȕ la o sȕtȕ de paȕi înaintea okilorȕ o fosforesȕinȕ neprekȕrmatȕ kare seamȕnȕ kȕndȕ a Lakȕ kȕndȕ a Mare kȕndȕ a Oceanȕ, dar kare în realitate nȕ este de kȕtȕ ȕnȕ fenomenȕ alȕ razelorȕ soarelȕi? Ei bine! vȕ adȕȕȕȕi oare aminte, în aȕa kazȕ kȕmȕ se îngreȕe

pleonele mi mintea kълtorъlъi, kъmъ vine mai întъiъ ыrътъlъ, apoi kъskatъlъ mi mai ne ыrmъ somnъlъ? Kъskaцi darъ ka mine, mi adormiцi dakъ voiцi, ka kompanionъlъ meъ. Eъ însъ nъ vъ notъ imita: mъ trъdeskъ kъ ыritъlъ, mъ lъntъ kъ somnъlъ ka kъ ыnъ ыrieшъ, mi snerъ kъ-lъ voiъ invinge. Amъ sъ mъ totъ ыitъ snre Sъdъ, nъnъ че voiъ avea onoare a vedea, eъ чelъ întiъ, Ismailъlъ.

În adevъrъ, dъnъ че trece чineva staцiunea de postъ че este între Bolgrdъ mi Ismailъ, dealъrile chele neîntreыnte, ne kare le totъ sъe mi le koboarъ чineva de la Kaxъlъ nъnъ aiche, începъ a se perde kъ totъlъ în mesъlъ чelъ prelungitъ alъ Dъnъrei; dar flvixъlъ acesta nъ se vede, mi okiъlъ nъ se distrage de kътъ în nrivirea vîrfъrilorъ variate ale Balkanilorъ denъrtai.

Dar eatъ, eatъ se vede în orizonte nische stele negre nemîшkъtoare, kare, dъnъ jokъlъ razelor soarelъi, nъ se kъnoашte dakъ se цinъ de nъmъntъ saъ de черъri. Kъ toate aceste denarte, mъltъ denarte, vъrfъrile Balkanilorъ se vъdъ ne de-sъnra lorъ, mi аеаста rъdikъ îndoiala: stelele че se vъdъ, se цinъ de nъmîntъ; akolo trebъe sъ fiъ чеva.

— Чto takoe? întrebaiъ ne sъrъgiъlъ че nъ шtiea romъneште.

— Eto Smil!

Lъkъitorii de ne aiche, atътъ Romъni kътъ mi

Belgari, Ismailiști îi zikă Smil saș Simila. Atunci înțelese-i că acele stele ce se vedeau nu erau de cătă mori de vântă, kare sta în ne miukare, fiindă că vîntulă niči abșrea. De ce ne anroniarăm, ne înkredințarăm desne așeasta. În kărîndă mai zărîrăm arborii grădinilor și ai moselelor, apoi kiară kasele de sârbii saș maxalale. Sărșigilă nostră, karele pînă atînce dormita și elă, ka kîndă astă dată împîrtășia nerăbdarea noastră, înčenă a șșera și a-mi flășra bičiulă mai reșede, și astfel înčenșrăm a intra în orașulă celă mătă dorită către kare mergeam de atâte zile.

Celă întăi obiekă ce ne lovă vederile, fă șnă edifică mare de neatră ce este kiar în marginea nordikă a orașulăi. Dăpă flășra ce avea, îndată înțeleserăm că așeasta era șnă kastelă destinată a fi înkisoare, saș prekșmă se zice pe a-kolo *ostrov*. Elă este mai gata; nu mai akonere-mîntulă n'aș ankăță a i-lă șșne. Mărimea lăi este imșitoare. Este înkșnjărată de șnă mără destulă de naltă și foarte anroniată de bștea sa. Ferestrele kășșite kă grile de feră și flăște astfel înkătă din nășntră șă nu poută vedea șerșă saș soarele. În asșemine înkisoare arestatulă tre-bșe șă moară saș șă neșșneaskă. Șșerăm că gșvernulă ce vomă avea dăpă reorganisare, îi va skimba destinata, saș îlă va șștrli în aeră, ka șă

nă esista pe pământul României și asemenea
 monumente de barbarie. El ne înșală atâtă skîr-
 bă, în kătă, de mi ne era kalea kiară pe alături
 kă elă, nă ne onrirăm să lă visităm.

XXVIII

Ismailulū orasiū.

Ismailxlǝ se împarte în doz : Ismailxlǝ oraşǝ şi Ismailxlǝ ȕetate. Sǝ vorbeskǝ desnre ȕelǝ în-
tǝiǝ, în kare intrǝmǝ.

Regǝlaritatea oraşǝxlǝi nǝ este mai nǝşinǝ ad-
mirabilǝ de kǝt aceea a ȕelorlalte oraşe şi orǝ-
şele desnre kare vorbiǝ. Ūligele drente, largi
şi spaţioase, însǝ nepavate. Aȕeasta aratǝ: saǝ
kǝ orǝşanii iǝbeskǝ a kǝlka pe moale kǝndǝ se face
tǝnǝ, saǝ kǝ gǝvernǝlǝ preȕedentǝ îi sǝnǝnea ast-
felǝ la penitǝnţǝ.

Kasele în gǝnere sǝntǝ kǝ şnǝ rǝndǝ, saǝ kǝm
se zȕe pe franȕozie *au rez-de-chaussée*; dar kǝ
o simetriǝ de porşnȕealǝ. Prea nǝşine kase sǝntǝ
kǝ dozǝ rǝndǝrǝ. Mǝlte dǝnǝ anarinţǝ lasǝ a gǝ-

çi nînte proprietari avuți; dar, ka kîndă s'ar teme totă deaxna de xouți, porțile mi gelosiile ferestrilor stă de-anșrărea înkise. Adevărata kaștă, dăntă kîmă ni se sîsse, este, fiindă kă Tîrçii trekă de dînkolo fîrtă niçi o întrebare, de se prexmbă kîar în armăuți pe ălipe, mi auoi fakă mi ekcesrî neertatate, nefiindă poligia destălă de asîrtă kătre dînnuî.

Ălipe pe kare intrarămă, de o dată dete lokă vederei noastre asîpta ăni minănată bălevardă, karele, dăntă înkredîngarea erăditălăi meă kamaradă, poate rivalisa kă bălevarădrile de la Paris. Dar prin kărtările destinate pîntă prexmbare, çineva trebă se disăte kă dădălă mi kă bărăenele kare kreskă în toată voea mi nesăptărate de nimeni. Açeasta, dăntă kîmă ne s'a sîssă, vine din kaștă kă lăkăitorîi paçifîi ai Ismailălăi nă prea îăbeskă petrecherile romantice din lămea mare. Trekîndă de băleverdă, deterămă de o pîaptă spaçioasă çe servește de oboră, pîntă vînzarea komestibleloră mi pîntă zilele de tărgă. Sure Sădălă niegei este o biserikă katedrală destălă de arătoasă, dar nă de vre ăni stilă estăordinariă; în lăntă nă amă fostă fiindă kă eramă pe la amiază zi, însă ne s'a sîssă kă e prea avărtă mi kă are ăni xoră de măsikă vokaltă însemnată.

Împrejurările pieței sînt dăgune* de mîrfuri felixrite, dar nu de prea mare lăksă; kȳi sãb gȳvernul rȳseskȳ vama fiindȳ prea grea pentru obiectele din țeri streine, nu se prea adȳcea mîrfuri de cele sȳpra-fine din Exrona, mi prin ȳmare nici gȳstul lȳksulȳ nu era dȳsȳ nĩntȳ la ne-bȳniȳ ka la noi.

Dar pȳntȳ a nu emi din piațȳ, sȳ vorbeskȳ mi despre birjele ce staȳioneazȳ aice. Aceste sȳntȳ ȳnȳ felȳ de dromkȳlige ce seamȳntȳ a fi fȳkȳte mai mȳltȳ pentru konii miȳi, ĩn kȳtȳ mai kȳ mȳshkȳ pȳmȳntȳ. Șederea ĩn ele nu e prea komodȳ pentru omȳlȳ kare este ceva lȳngȳ ĩn pȳcioare mi pentru cȳla ce nu este denrinsȳ sȳ fȳ skȳtȳratȳ; ploaea ĩn ele reklamȳ mantale mi soarele kortelȳri. Ele sȳntȳ trase de ȳnȳ kalȳ ĩnȳmatȳ rȳsemtȳ, ȳnele mai aȳ kȳte ȳnȳlȳ la pȳawtie. Kaiȳ cele tragȳ sȳntȳ miȳi, ĩȳȳi mi frȳmowȳ; cȳi de la pȳawtie mergȳ kȳ kanȳlȳ plekatȳ mai nĩntȳ la pȳmĩntȳ, ĩn kȳtȳ fakȳ kontrastȳ kȳ cȳlalaltȳ ce merge kȳ kanȳlȳ rȳdikatȳ ĩnsȳsȳ. Mȳnȳȳi saȳ vizitii sȳntȳ ĩmbrȳkȳȳi kȳ dȳ-lame lȳngȳ rȳsemtȳ, pȳekȳmȳ se vede ne la ȳnii din boerii rȳsomanȳ ce aȳ ekipȳȳiri *ȳ la russe*.

Lokȳlȳ ne kare stȳ Ismailȳlȳ este rȳdikatȳ; dar de la cȳentrȳ ĩncȳne a se pȳȳȳli mi se ĩntĩn-

* Moldovenii zikȳ dȳgune, Mȳntenii pȳȳȳlii. Cȳlȳ ĩntȳiȳ kȳ-vȳntȳ seamȳntȳ a fi mai bine zisȳ, kȳȳi vine de la dogana italianȳ. Nu utiȳ pentru cȳ redaktorȳlȳ Konservatorȳlȳi voe-mte a ne ĩmȳne bȳtika franȳozeaskȳ.

tinde ne koastъ, пѣнѣ la malxlъ Dxnъrei. Aiche este xнъ minxnatъ aшезъмѣнтъ de karantinъ kx atenanъele sale, kare akъma sѣntъ пѣstii. Alъtърi kx karantina este xнъ mikъ nostъ militarъx xnde stъ шalъna noastrъ kanonierъ, — o mikъ barkъ kx xнъ tъnъ, kъtъ o karabinъ de chele bъzate. Soldayii ne aшtentъndъse la visita noastrъ, se desfъta kъntъndъ шi nebъnindъse iн mika kasarmъ che aъ akolo; kъndъ ne arъtarъmъ, xнxlъ iнxъцъ o пѣшкъ ka sѣ ne arate kъ elъ e de sentinelъ pentръ paza tъnxlъi! Noi riserъmъ, darrisеръ шi ei toцi.

Чeva mai iнсъsъ este portxlъ korъbiilorъ kare iнкarkъ пѣine kъte odatъ, dar aчeastъ miшkare se face foarte slabъ. Aiche iн anroniere este xнъ mikъ monъmentъ rъdikatъ iн memoria zilei kъndъ iмпѣratxlъ Nikolae a komъndatъ iнсъшi чea iнтъi flotъ iн resbelxlъ de la 1828 aшura Tъrчilorъ.

Mergindъ mai nainte este deskъlekъtoarea vaporxlъi che xмblъ regъlatъ de doъ ori ne sѣптъmîнѣ, iнтре Galaцi Brъila шi Ismailъ. Se iнтiмплъ ka, kiarъ iн kъrsxlъ чelorъ trei ore kъtъ шezъrъmъ iн Ismailъ, sѣ vedemъ sosirea vaporxlъi. O mълgime de oameni, de toate vъrstele, bъrbaцi шi femei, se ko-boarъ la portъ kx okasiъnea aчeasta, mai mълtъ nentръ kъriositate de kъtъ nentръ treabъ. Иrivirea fъmxlъi шi a roatelerъ vaporxlъi, miшkarea lъi, iнтorsъtъra lъi, manevrele marinarilor, sѣntъ nentръ

fragii Ismaileni 8n8 snektakol8 de plȃchere. Anoi vederea persoanelor ȃe sosesk8, koborȃrea lor8 din vauor, deskȃrkarea lȃkrȃrilor felȃxrite ȃe se adȃk8, ȃntȃlnirea persoanelor8 ne kare niȃi le a-
mteantȃ ȃineva, toate aȃeste fak8 nentrȃ fragii Is-
maileni o orȃ de petrechere plȃkȃtȃ mi voioasȃ.

XXIX.

Urmare.

K8 toat8 m8l8imea k8l8torilor8 8e v8z8r8m8
 sosind8 k8 vanor8l8 8i a8eea a oamenilor8 8e e-
 miser8 la port8, ora8l8 Ismail8l8i este denarte
 de a fi 8ns8flegit8 ka Galaii, Br8ila 8i alte o-
 rame de ne D8n8re. Nimin8 n8 ar zice k8 ai8e
 este 8n8 port8 de komer88 8i k8 s8nt8 patr8-zeci
 mi l8k8itori, prek8m8 fig8reaz8 8n statistice. Es-
 te de adev8r8 k8 Ismail8l8 se afl8 8nk8 8n starea
 8n8i niano diskordat8. N8 se mai poate zice k8
 ai8e este Ismail8l8 a8ela at8t8 de 8nflorit8 s8b do-
 minarea T8r8ilor8. Ismail8l8 t8r8esk8 ni8i se mai
 8tie k8m8 era. Ak8m8 se vede 8n8 Ismail8 r8-
 sesk8: k8 al8i l8k8itori, k8 alt8 arhitekt8r8, k8
 alt8 via88, k8 alt8 menire. Ai8e R88ii av8r8

koncentrată toată puterea loră de pe Dnepr. Comerțul, ce e dreptul, nici sub ei nu avea așa mare joc, fiindcă la avantajurile ce le-ar fi avut avea, la portul al Basarabiei, erau mărginite și împedicate în folosul porto-franclă de la Odesa. Dar locuitorii ce formează orașul trebuia din darăverile săi comerciale ce avea ca numărătoarea chinovnicime (burocrație) rusească ce era aiace. În adevăr, o mie patru sute de familii, funcționari civili și militari, s'au rădăcat din Ismail când l'au părăsit Măskali. Unor dar este de înțeles că la locuitorii ce au rămas, văzându-se acum rădăși a avea a face numai ca vre o trei zece familii de funcționari români ce au venit în locul celor rușeni, au rămas de odată loviți în toate interesele lor. Așchia se află încă și mai, amețit de prefăcerea soartei lor: căci să caute a-mi croi o altă carieră, un alt sistem de viață și subsistă.

Dar dacă Ismailul a fost înfloritor pre când Turcii erau domni pe rîna stîngă a Dneprului, ca unul ce era punctul principal al puterii Tătarilor ce ocupă Bugeacul și marginele mării; dacă el, după căderea sa în mîna Rușilor, are eașă oare care viață prin așezămintele cele tari militare ce erau aiace, care este oare de acum înainte perspectiva viitorului său? Va putea el oare fi totă puterea de terie militară? Îngădui

vomă si oare a rekonstrui cetatea mi a ne face aici așezăminte ka acele ce avea Rșii? Eată o întrebare kare trebzi să fi rezolvată de Tratatul de Paris mi kare Divanurile noastre ad-hoc, daka voră avea btrbție, trebe să fakă a se pune pe tanetă la viitoarele konferințe; mai alesă fiindă kă aci nă poate fi vorbă esklsivă nămai nentru Ismailă, ci nentru toate marginele Romăniei, ka nentru nă prințipă de aonomie mi de apărare în kontra agresioniloră din afară.

Daka Ismailulă va fi redsă la soartea de simplă portă komercială, atuncē elă nă are nici nă viitoriă de înflorire; nă nămai elă, ci toate cele alte porturi de pe Dunăre pînă în Mare. Între adevără, ce jokă de komerț poate să fi în porturile ačeste, kândă partea Basarabiei, ce ne s'a dată dăuă tratatulă de Parisă, este atăta de îngustă aice mi atăta de puțină pomlată? Prin porturile ačeste nă se potă esporta de kătră produsele jădeușlăi Ismailă, karele nă are mai multă de kătră cinči-zeci mese-zeci sate; fiindă kă acele din jădeușlă Kaxlălăi se ko-boară mai de adrentulă la Reni, iar acele din Basarabia Rșeaskă nă voră fi îngădite a se trage spre esportare de kătră kătre gura Nistrălăi, la Akermană mi alte porturi rșeșlă.

Dar destulă kă priririle politice mi ekonomice.
— Birjariă! la cetate!

XXX.

Cetatea Ismailului ; istori'a sa.

O distanță ca de 1000 stănjini, lokș des-
kisă, desparte orașul de cetatea Ismailă.

Amkîndă kalea spre cetate, înkinșirea mă
transportă prin secolii kari aș trekștă peste dânsa.
Kâte sămînții de nopoară, kâte rînduri de lăkși-
tori aș trekștă mi s'aș preskimbată pe aice! Kâte
drame sîngeroase aș vîzștă lokșrite acesce!

După toată probabilitatea, Români aș fostă
cei din tîi fîndători ai acescei cetăți. Să fiă oare
adevărătă kă din origine, ea s'a nămită Zmeilă,
saș cetatea Zmeiloră? Să aibă oare nămele ace-
sta de la Tărchi, saș de la Tătari, kari aș stăni-
nit'o atîta ște ani? Istoria nă ne-a lăsată date
destulă de essakte despre aceasta. Pe la 1400

vedemă kă Irga-Vodă a întărită din noă cetățile de pe Dunăre. Dar domni Basarabă își distață dăruirile asupra Basarabiei meridionale. Cetățile de pe Dunăre erau niște pănțări de cheartă între ei kă domni Moldoveni: dăru lănte sânceroase, aci le lăaș, aci le skăpaș. Mircea celă bătătorit de mai multe ori a părtată ne aice armele sale. Dar de ce oare în istorie vedemă vorbindăse mai multă de Ankermană, Benderă și Kilia? Essista oare pe atunci Ismailulă, să kă era o cetate kă totă sekondărită?

Дѣпъ Іхареа Костантинополеї, Тѣрчії інінзѣн-
 дѣсе кѣ кѣчериріле лорѣ шї несте Дѣнѣре, пѣсерѣ
 мѣна кѣ деѣле сакрїфїцїї не четѣїїле де ла Дѣ-
 нѣре. Ачеаста фѣкѣ ѣнѣ мотивѣ нерпетѣѣ де Іѣнте
 інтре Ромѣні шї Тѣрчії. Стефанѣ челѣ mare пѣртѣ че ле маї
 марї ресбоаїе, кѣчї іп четѣїїле де ла marginile пе-
 реї vedeа sigѣranѣа din Іѣнтрѣ. Дѣпъ елѣ інстѣ,
 ла 1540, четѣїїле ромѣне, де маї малте орї Іѣате
 шї іар Іѣсате, се декїаратѣ пропріетѣїї тѣрчешті.
 Тѣтарѣї, карї не атѣнче інкѣ формаѣ ѣнѣ statѣ не-
 атѣрнатѣ іп Крѣмѣ шї не litoralѣлѣ Мѣреї negre шї
 Мѣреї de Azof, афѣндѣсе іп legѣтѣрї інтїме шї на-
 тѣрале кѣ імперїалѣ otoman, шї formѣндѣ оаре кѣмѣ
 о sentinelѣ а пѣтереї тѣрчешті, афларѣ тїмпѣ шї кѣ-
 вѣнтѣ ка сѣ окѣпе шї еї Іѣѣgeakѣлѣ. Аїче інте-
 меїесѣрѣ сате шї ораше, шї інтреїїнеаѣ пѣмер оа-
 се ле лорѣ тѣрме де vite. Domnїї Moldovenї, кѣндѣ

se afla în pace cu Țurcii, priimează de la Țitari un fel de tribut, ca rekonomitiny cu ei acolo erau numai arendatori. Iar când cea mai mică neînțelegere era între Țurci și Moldoveni, drentă la acesta era contestată, și Moldova se făcea teatrul terorilor celor mai înfuriate.

Avaniile cele krude ale Țitarilor și sferințele Țerilor noastre au rămas și pînă astăzi proverbiale în popor. Aceste, făcînd pe Domni Kantemir și Brankoveanu a se alia cu Petru cel mare și a se urma evenimentele acele kruskute de istorie și atîta de fatale pentru Țerile noastre.

După venirea Domnilor Fanarioti, Țitari, făcîndu-se surjinatorii lor în kontra reskătrilor din lăuntră, își kreaseră cele mai mari drenturi, și Țerile noastre le sokoteau ca feoduri (siefs) ale lor. Prekumă țeara era desorganizată și fără putere armată, urdiile tătărăști se nreșmblau pe aice ca la vînătoare: nimic sakru nu era înaintea lor; jăfăirea și omoră la erau kriminele cele mai komune; prindeau femei și copii, își îndestă la cu nepedensire tikloasele lor nofte, și apoi le țirau după ei în Bugeac, de unde nu le liberau de kîtu prin reskumprare. Eată konsekvinga perderei Țetărilor de pe marginele țerei!

Dar la anul 1789, pre kînd la anșă la Exroni prin revoluționea francesă se sgădăia temelile lămei vekî, la răsărită ei genă la Ho-

tre celă mare lăkra la sfărămarea imnerișlăi Otomană, spre a pune mână pe skaxnălăi Bisanșlăi Katerina II făcea ună resbelă de exterminare Tărciloră. Dăpă ce prin resboaie și dinlomășă, inkorporase Krimălă către imnerișlă seă, încenșă și țețșile de pe marginele Moldovei a cădea una dăpă alta. Celă mai înfrikomată resboiă fă ațela de la Ismailă, căci aițe era keia pștereii țărceștii de pe Dănpăre. Țetatea era apărată de ună preșeză (garnisonă) de cinci-zece de mii de Tărci că o nămeroasă artileriă și că o tare kavaleriă. Dăpă ordinele lăi Potemkin, Șavarovă faimosălă generală al Rășiloră, făcă a prekăgeta la nerderi săă nenogochiri, și făcă a face ună assediă mai prelungită, dețe assaltălă că țeă mai mare imnetșositate. Soarta armeloră favorisă pe Măskală și toată oștirea Tărcășă fă trekășă șăb sabiă. Ună singăreă țărăă, că prin minăne, skăpă în notă și trekă Dănpărea dinkolo. Trei zile orașăă fă lăsată în prada soldășimeii măskăleștii, iar mării țețșei făcă rășă dăne făăă pămîntălăi. Peste pășină făkîndăse pache între Rășă și Tărcă, toate lokșrile lăate de la ațeștia se dețeră înapoi; iar șerile noastre făcă silite a rekonștrăi țețșile sfărmate. Pache însă nă pînă măltă: ună noă rășboiă se inkăieră între Rășă și Tărcă karele se kărmă la 1812, căndă ne se lăă că totălă Basarabia; atănce și

четъциле де пе Дхпѣге трекагъ ꙗꙗ стѣпѣнїеа Рх-
шилорѣ.

Еатъ прескѣртѣ исторїа шї перїнеѣїїле Ісмаїлѣ-
лѣї. Дар сѣ ведемѣ че есте елѣ астѣзї.

XXXI.

Starea actuală a Cetății.

Tratatul de Paris, hotărând ca Rusia să se depărteze de la Dunăre, și o parte din Bassarabia Meridională să se dea îndărunt Moldovei, Rusia aș aflată ca kale să dărmeze cetățile aflătoare aici. Akolo unde se aflaș mări tari de peatră și de cărmidă, astăzi se vede un val mare, koperit ca bășene săbatece. Akolo unde se aflaș bastioanele, se vâd niște rușii (grădini prăstioase) disforme și movili mai rădicate. Materialul se zice că s'ar fi vândut chiar de către Rusia, fără a se chereta de către cineva dacă era ca drentul a face aceasta. Sute de lucrători desmormintează mereu și astăzi (30 Iuni) peatră și cărmidă care se transportă ca navele la Ga-

lagi, Brzila și alte-lokuri unde se vinde kă ună preuș folositoră. A treia parte din materială inkă nă se rădikase, și komponrătorilă karele nă dădăse mai multă de 400 mii răble, se zice kă ar fi prinsă peste două milioane răble.

În drentilă bastioanelor, și despre malilă Dăpărei, eraă numeroase kasemate saă kăzărmiă săbnămintene, kă grosă koncremăntă de pămîntă. Aceste kasemate se află inkă în bănă stare, afară de ună și ferestre, kare s'aă rănită de kătre rășvoitori, din kăssa linsei de pază din partea aștorităgiloră.

Dar să nă krează čineva kă četatea ačeastă se mărșinea nămai în măriă și în tările ačeste. Ea reprezintă ună al doile orașă. Săntă aice șlipe reglate și lokșite de partikulari. Dar čelă mai însemnată nămră de edificuri, săntă ačele năblice: kăzărmi, skoli, snitaluri, magasiuri, grajduri, săntă o mărșime; le-amă fi năstă nămră dăkă amă fi avăță timpă, dar ne s'aă snășă kă edificurile năblice, din četate nămai, se săe peste činč-zeci; ačeste notă servi păntă 150 mii oștașă. Pe lăngă ačeste, apoi mai săntă și kăteva kase de distinkție păntă lokșinșă Admirălă și a altoră fānkșionari sūperiori.

Dar e dărerosă a vedea starea aktuală a ačestoră edificuri. Lăsată fără de ničă o pază saă îngrijire oare kare, ačeste edificuri, ne kare Rășă

le lăsaseră în cea mai bună stare (dăruia căm ne afirma toată lumea ne căre o întrebăm, și dăruia căm se și crede,) acum sântă în stare de rănie și înfrumusează celă mai tristă spektakolă.

Prin saloanele unde altă dată strălucia luxul militară al Rusiei, prin kasele că pereții în- că zugrăviți să tanisau, — că plafonurile acrite și că podelele încă lustrate, — astăzi se preambă în bună voie bestiile țergăle, rămătorii și paserile domestice! Porțile și portile, ușele și ferestrele, linseskă că totă; se vădă armele toproșle că le-aă desprinsă de la locul lor. Sekșrea vandalismă n'a krădată nici grădinișele că sântă pe lângă ușele din kase: îngrăditurile sântă sparte, iar arborii fruktiferi și eksotici tăcuți fără krădare!

Despre Dăruie se află o mikă beserikă în formă rădă. Aice era geamia țergaskă, singură edifică că rășesese de la Tărci. Rășii, spre komemorare, aă prefăcut'o în beserikă kreștină. Klonotnița este în apropiere, și nămărbă doă-sprezece klonote de diverse mărimi, din kare ușele foarte mari, făcute din țănrile luate de la Tărci. Peristilă besericeă aștia stă pe patru stâlpi de marmură foarte frumoasă, kari și aștia stă pe pedestale de bronz. Ne pără ră că nă pătrămă intra în lăntă, căci nă era cine să ne deskidă; dar și aice avărmă a vedea tikłowia

vandalismului. Împrejurările bisericii era ună grilaj de feră pe stâlpi mori de marmură; astăzi feră nu mai există nici din stâlpi se văd numai căuți va, trântiți la pământ. Nici corbierii greci ce se preambăla pe aici, ne spusese că nu de multă ai fostă intrată în biserică nici turci că cișbăcele aprinse, nici că ei, lăsându-i, erau să se încaere la lăntă că achemi profetatori, dar că mai la urmă poliția a intervenit.

În așa nefericită stare se găsește cetatea aceasta kare. Aș văzută atâte tragedii și a căstată atâta milioane celor ce aș făcăt'o. Dar va întreba cineva pentru ce asemenea părăsire și pentru ce să nu se pună acolo nici sentinele kare să pzească acele rămase? Pentru ce să se lase a se căsini aceste edificii pe kare de-a moștenită că voea întămplărei? Lăsam pe guvernăle provisorie a răspunde și a-mi da seama la timpăle căvenită. Sperăm că nu vor fi scutiți de răspundere administorăle și funcționarii rânduiri la Ismailă, căci dașnele făcute din neîngrijirea lor nu se potă repăra de cătă că milioane.

XXXII.

Capitulŭ finalŭ.

Eatŭ, skŭpnilorŭ ȕetitorŭ, ȕe avŭiŭ a vŭ spŭ-
ne dŭpnŭ kŭlŭtorioara mea în Basarabia! Eatŭ ȕe
pŭtŭiŭ kŭlege într'o alergŭtŭrŭ repede ne lokŭrile
aȕeste! M'amŭ întŭrnatŭ de la Ismailŭ la Iaŭiŭ kŭ
mŭltŭ pŭrere de rŭŭ kŭ nŭ m'amŭ pŭtŭtŭ dŭȕe mai
în josŭ, sŭ vŭdŭ toate koloniile Bŭlgare, —
sŭ vŭdŭ Kilia lŭngŭ kare Stefan Vodŭ a priimitŭ
o ranŭ în resboiŭlŭ kŭ Tŭrȕiŭ, — sŭ vŭdŭ o beserikŭ
fŭkŭtŭ de aȕestŭ Domnŭ akolo, kare mi s'a spŭsŭ
kŭ este ziditŭ mai mŭltŭ în pŭmŭntŭ, — sŭ vŭdŭ lo-
kŭrile aȕele frŭmoase kare se întindŭ pe lŭngŭ ma-
lŭlŭ stŭngŭ alŭ Dŭnŭreŭ, — sŭ vŭdŭ Bilkovŭlŭ kare
aȕdŭ kŭ este edificatŭ pe apŭ ka Venetŭia, — sŭ vŭzŭ

